

บทที่ 4

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา

ประเทศที่ปกครองระบอบประชาธิปไตยมีอำนาจอธิปไตยเป็นอำนาจสูงสุดแยกเป็น 3 อำนาจ คือ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ ซึ่งเป็นอำนาจของประชาชนโดยอำนาจบริหารและอำนาจนิติบัญญัติ มีการให้ประชาชนเลือกตัวแทนเพื่อใช้อำนาจแทนเรียกว่า ผู้แทนราษฎร ส่วนอำนาจตุลาการนั้นแม้จะเป็นอำนาจของประชาชนในความหมายของการปกครองระบอบประชาธิปไตย แต่การใช้อำนาจก็มีลักษณะที่แตกต่างไปจากอำนาจนิติบัญญัติกับอำนาจบริหาร กล่าวคือประชาชนไม่สามารถที่จะใช้อำนาจตุลาการผ่านผู้แทนที่ประชาชนเลือกขึ้นมา ผู้ที่ใช้อำนาจตุลาการ คือ ศาล ซึ่งมาจากการแต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์ จากผู้ที่ผ่านการคัดเลือกตามคุณสมบัติที่กำหนดจึงกล่าวได้ว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทยยังไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เลือกผู้แทนของตนในการใช้อำนาจครบถ้วนทั้ง 3 อำนาจ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความไม่สมบูรณ์ของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

อย่างไรก็ตาม โดยเหตุที่อำนาจตุลาการเป็นอำนาจที่มีความสำคัญเพราะตุลาการทำหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีซึ่งเป็นข้อพิพาทระหว่างคู่กรณี คำตัดสินของตุลาการย่อมมีผลต่อการเกิดสภาพบังคับที่กระทบต่อสิทธิ เสรีภาพของประชาชนดังนั้นแม้รัฐธรรมนูญจะไม่ได้กำหนดให้ประชาชนสามารถเลือกผู้แทนของตนให้ทำหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีก็ตามแต่ก็ยังให้ความสำคัญที่จะให้ประชาชนได้มีโอกาสที่จะมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอยู่บ้างแต่ก็ยังคงจำกัดขอบเขตแห่งการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ให้มีเฉพาะในคดีที่มีลักษณะพิเศษที่จำเป็นต้องใช้ประชาชนที่มีความรู้ ประสบการณ์และความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษที่จะมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีพิเศษนั้น ๆ โดยมีรูปแบบการมีส่วนร่วม เป็นผู้พิพากษาสมทบซึ่งมีในศาลเยาวชนและครอบครัว และศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเท่านั้น ในขณะที่ยังมีอีกประเภทคดีหนึ่ง คือ คดีอาญาเป็นคดีที่เกี่ยวข้องโดยตรงต่อความสงบและความ เป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมซึ่งมีบทลงโทษที่กระทบต่อสิทธิ เสรีภาพ ของประชาชน แต่กลับไม่มีการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดี ซึ่งหากพิจารณาในต่างประเทศจะพบ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาหลายรูปแบบ เช่น ระบบลูกขุนใน สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และสาธารณรัฐเกาหลี ระบบผู้พิพากษาสมทบในสหพันธ์

สาธารณรัฐเยอรมนี ระบบ Saiban-in ในประเทศญี่ปุ่น และระบบศาลลูกขุนในสาธารณรัฐฝรั่งเศส แสดงให้เห็นว่าประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา

ดังนั้นถ้าพิจารณาในบริบทของการเป็นประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยแล้วหากจะพัฒนาให้ระบอบประชาธิปไตยมีความสมบูรณ์ดังเช่นประเทศพัฒนาหลายประเทศ การใช้อำนาจตุลาการก็มีส่วนสำคัญที่สามารถจะสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นประชาธิปไตยของประเทศได้ ดังนั้นการวิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะทำการศึกษาและวิจัยเพื่อให้ได้รูปแบบของการมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจตุลาการพิจารณาพิพากษาคดีที่ขยายกว้างออกไปมากกว่าการมีเฉพาะผู้พิพากษาสมทบในคดีพิเศษเท่านั้น ในขณะที่คดีอาญาก็มีความสำคัญที่ไม่แตกต่างกัน ที่เป็นปัญหาก็คือหากจะให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญามีในรูปแบบการมีส่วนร่วมลักษณะใดที่เหมาะสม การวิจัยในบทนี้จึงเป็นการวิเคราะห์รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในต่างประเทศและรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในประเทศไทย ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้อำนาจตุลาการ

จากการทบทวนวรรณกรรมสามารถสรุปความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าหมายถึง การที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของภาครัฐ โดยประชาชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมเอง เช่น การเดินขบวนเรียกร้องสิทธิ หรือจะเป็นการที่ภาครัฐให้อำนาจประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมก็ได้ โดยองค์ประกอบของการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย

1) เป้าหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน

สำหรับเป้าหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนจะเป็นเครื่องชี้แนวทางในการดำเนินงานให้ตรงตามวัตถุประสงค์ในการกำหนดเป้าหมายของการมีส่วนร่วมนั้น ต้องกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจนว่าต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในเรื่องอะไร และเพื่ออะไร เช่น กำหนดเป้าหมายให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาเพื่อเป็นการพัฒนากระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยและพัฒนาระบอบประชาธิปไตย เป็นต้น

2) ระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญานั้นความสำคัญอยู่ที่ระดับการมีส่วนร่วมที่จะเป็นตัวกำหนดถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งนี้เนื่องจากการที่จะให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญานั้น ไม่สามารถที่จะให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีในทุกขั้นตอนได้ ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องวิเคราะห์ว่าการมี

ส่วนร่วมของประชาชนนั้นมีระดับใดบ้างและแต่ละระดับมีกระบวนการอย่างไร และระดับใดที่เหมาะสมสำหรับการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชน

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่านักวิชาการและองค์กรได้แบ่งระดับการมีส่วนร่วมไว้หลายแบบ ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบแล้วพบว่าระดับการมีส่วนร่วมตามที่นักวิชาการและองค์กรได้กล่าวไว้ คือ ศาสตราจารย์ ดร.สุณีย์ มัลลิกะมาลย์ ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านกฎหมาย Cohen และ Uphoff ผู้ริเริ่มทฤษฎีการมีส่วนร่วม และ International Association for Public Participation เป็นองค์กรระหว่างประเทศที่ส่งเสริมทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาครัฐ ซึ่งมีการแบ่งระดับการมีส่วนร่วมมี 6 ระดับ คือ

1) รับรู้ หมายถึง การที่รัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสาร โดยให้สิทธิแก่ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารนั้น

2) ร่วมแสดงความคิดเห็น หมายถึง การที่รัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อให้ผู้มีอำนาจนำความคิดเห็นนั้นไปตัดสินใจต่อไป

3) ร่วมตัดสินใจ หมายถึง การที่รัฐเปิดโอกาสให้ประชาชน ร่วมตัดสินใจในการบริหารจัดการภาครัฐโดยอาจเป็นการตัดสินใจร่วมกับทางรัฐหรือประชาชนมีอำนาจตัดสินใจเองโดยลำพังก็ได้

4) ร่วมดำเนินการ หมายถึง การที่รัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกับภาครัฐ

5) ร่วมตรวจสอบ หมายถึง การที่รัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานของรัฐเพื่อให้การทำงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายและมีความโปร่งใส

6) ร่วมรับผล หมายถึง การที่ประชาชนจะต้องรับผลทั้งด้านบวกและด้านลบ จากการจัดโครงการหรือกิจกรรมภาครัฐ

เมื่อนำมาเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของนักวิชาการทั้ง 3 ท่านดังกล่าวแล้วพบว่ามีความเหมือนกันและแตกต่างกันใน 6 ระดับ ดังแสดงในตารางที่ 4.1 (ดูตารางที่ 4.1)

ตารางที่ 4.1 การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ระดับของการมีส่วนร่วม	แบบที่ 1 (สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, 2545, หน้า 16)	แบบที่ 2 (Cohen, J.M., & Uphoff, N.T. 1980, p.219-222)	แบบที่ 3 (International Association for Public Participation, 2007)
ร่วมรับรู้	✓	-	✓
ร่วมแสดงความคิดเห็น	✓	-	✓
ร่วมตัดสินใจ	✓	✓	✓
ร่วมดำเนินการ	✓	✓	✓
ร่วมตรวจสอบ	✓	✓	-
ร่วมรับผล	✓	✓	-

จากตารางเปรียบเทียบที่ 4.1 พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน มี 6 ระดับนั้นพบถึง ระดับที่เหมือนกันและแตกต่างกัน กล่าวคือ ศ.ดร.สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ แบ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 6 ระดับ Cohen และ Uphoff แบ่งเป็น 4 ระดับ และ International Association for Public Participation แบ่งเป็น 4 ระดับ ซึ่งหากยึดระดับของการมีส่วนร่วมของ ศ.ดร.สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ จะพบว่า Cohen และ Uphoff ไม่มีระดับที่ 1 และ 2 ส่วน International Association for Public Participation ไม่มีระดับที่ 5 และ 6 สำหรับการวิจัยนี้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญานั้นหากจะนำเอาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนมาทั้ง 6 ระดับของ ศ.ดร.สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ หรือ 4 ระดับของ Cohen และ Uphoff และของ International Association for Public Participation ในบางระดับน่าจะไม่มีความเหมาะสมเพราะในกระบวนการวิธีพิจารณาคดีอาญานั้นไม่สามารถที่จะให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมได้ นั่นก็คือ ระดับ 6 ร่วมรับผล เพราะว่าเป็นกระบวนการวิธีพิจารณาคดีอาญานั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ทำให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมรับผลของคดีได้ ดังนั้นการวิจัยนี้จึงกำหนดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 5 ระดับ คือ

1) ระดับร่วมรับรู้ในการพิจารณาของศาลนั้น ประชาชนจะมีส่วนร่วมรับรู้โดยการที่ประชาชนสามารถเข้าไปนั่งฟังการพิจารณาพิพากษาคดีได้ เพราะการพิจารณาในศาลโดยส่วนใหญ่จะเป็นการพิจารณาโดยเปิดเผย ประชาชนที่แม้ไม่เกี่ยวข้องในคดีก็สามารถเข้าไปรับฟังได้

2) ระดับร่วมแสดงความคิดเห็น การร่วมแสดงความคิดเห็นในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลนั้น จะสามารถทำได้เมื่อคู่ความมีคำขอหรือศาลมีคำสั่งให้มาเบิกความเป็นพยานหรือ

พยานผู้เชี่ยวชาญ โดยส่วนใหญ่จะต้องเกี่ยวข้องกับคดีโดยตรง ซึ่งศาลจะรับฟังความคิดเห็นของพยานหรือพยานผู้เชี่ยวชาญหรือไม่ก็ได้

3) ระดับร่วมดำเนินการ เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีโดยร่วมนั่งพิจารณากับผู้พิพากษาในศาล เพื่อฟังการสืบพยานของกลุ่มความได้

4) ระดับร่วมตัดสินใจ เป็นระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับสูง เพราะเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมตัดสินคดีในศาลได้ เช่น ระบบลูกขุน หรือระบบผู้พิพากษาสมทบ

5) ระดับร่วมตรวจสอบ เป็นการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ซึ่งอาจเป็นการตรวจสอบทั้งทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้ ในการพิจารณาพิพากษาคดีในศาล การให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณานั้น เป็นการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของพยาน การทำงานของผู้พิพากษาโดยทางอ้อมไปด้วย

การวิจัยนี้จะนำระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้ง 5 ระดับไปใช้วิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา

2. รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในต่างประเทศ

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีในต่างประเทศนั้นมี 2 ระบบ คือ ระบบลูกขุน (Jury) และระบบผู้พิพากษาสมทบ (Lay Judge) ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ ดังนี้

2.1 ระบบลูกขุน (Jury)

ระบบลูกขุน หมายถึง ระบบที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดี โดยประชาชนจะเป็นผู้ตัดสินว่าจำเลยมีความผิดหรือไม่ และอาจมีอำนาจกำหนดโทษด้วยหรือไม่ก็ได้ ส่วนผู้พิพากษามีหน้าที่เฉพาะวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายไม่มีสิทธิเข้าร่วมตัดสินว่าจำเลยมีความผิดหรือไม่

1) หลักการระบบลูกขุน

ประเทศแรกที่มีระบบลูกขุน คือ สหราชอาณาจักร มีแนวคิดว่าประชาชนที่อยู่ในท้องถิ่นเดียวกับผู้กระทำความผิดย่อมเป็นผู้รู้เห็นเหตุการณ์ของการกระทำความผิดนั้นจึงควรที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินคดีด้วยประชาชนที่เข้าร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีเรียกว่าลูกขุน ซึ่งในระยะแรกกำหนดไว้ 12 คน แต่ต่อมาเมื่อจำนวนของพลเมืองของประเทศเพิ่มมากขึ้นจึงเป็นการยากที่จะหาคนจำนวน 12 คนที่ทราบและพบเห็นการกระทำต่าง ๆ ของเพื่อนบ้านได้ระบบลูกขุนจึงเปลี่ยนมาเป็นรูปแบบที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันกล่าวคือมีการเปลี่ยนจากการที่จะเป็นลูกขุน

ได้เพราะต้องรู้ข้อเท็จจริงในคดีมาเป็นประชาชนโดยทั่วไปที่ไม่จำเป็นต้องรู้เห็นข้อเท็จจริงในคดีมาก่อนที่เป็นสามัญชนซึ่งศาลเชิญมานั่งฟังการสืบพยานและมีหน้าที่วินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริง ส่วนผู้พิพากษาจะมีหน้าที่วินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมาย ระบบลูกขุนนั้นประชาชนทั่วไปที่แม้ไม่ได้เป็นนักกฎหมายก็สามารถมาตัดสินคดีได้ เพราะระบบลูกขุนเป็นการตัดสินปัญหาข้อเท็จจริงโดยใช้วิจารณญาณของวิญญูชนในการตัดสินคดีว่าจำเลยกระทำผิดหรือไม่ เช่นคดีทำร้ายร่างกายมีการฟ้องคดีว่าจำเลยทำร้ายร่างกายโจทก์ลูกขุนจะเป็นผู้พิจารณาในประเด็นข้อเท็จจริงที่ว่าจำเลยทำร้ายร่างกายโจทก์จริงหรือไม่โดยอาศัยจารีตประเพณีและวิจารณญาณของวิญญูชนที่เรียกว่า Common sense มาวินิจฉัยหากคณะลูกขุนเห็นว่าเป็นความผิดก็จะทำการเสนอต่อศาลวินิจฉัยว่าเป็นความผิดให้ศาลเป็นผู้ตัดสินความผิดและโทษอีกชั้นหนึ่งในปัจจุบันส่วนใหญ่ระบบลูกขุนจะถูกนำไปใช้ในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา ในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common law) เช่น สหรัฐอเมริกา และสหราชอาณาจักร ส่วนประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบลายลักษณ์อักษร (Civil law) มีการนำรูปแบบลูกขุนไปใช้เช่นกัน เช่น ในสาธารณรัฐเกาหลี ซึ่งแนวคิดของการใช้ระบบลูกขุนนั้นเกิดจากการที่ต้องการให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม เพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยตามหลักอำนาจธิปไตย ในงานวิจัยนี้จะศึกษาระบบลูกขุน 3 ประเทศ คือ สหราชอาณาจักร เพราะเป็นประเทศแรกที่มีการใช้ระบบลูกขุน สหรัฐอเมริกา เพราะในปัจจุบันระบบลูกขุนได้รับการยอมรับมากที่สุด และสาธารณรัฐเกาหลี เพราะเป็นประเทศในแถบเอเชียที่มีการใช้ระบบลูกขุน

2) การมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบลูกขุน

จากการทบทวนวรรณกรรม สามารถวิเคราะห์ระบบลูกขุนของสหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่น ได้ดังนี้

(1) คุณสมบัติของลูกขุน

สหราชอาณาจักรกำหนดคุณสมบัติของลูกขุนไว้ว่าต้องเป็นผู้ที่มีสิทธิ์ออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกสภาจังหวัดและมีอายุระหว่าง 18 ปี ถึง 70 ปี ในสหรัฐอเมริกาคำหนดอายุไว้ว่าผู้ที่จะเป็นลูกขุนต้องเป็นพลเมืองสหรัฐอเมริกาและอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปี ในสาธารณรัฐเกาหลีกำหนดไว้ว่าต้องเป็นพลเมืองสาธารณรัฐเกาหลีและอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์

จากการศึกษาคุณสมบัติของลูกขุนทั้งสามประเทศ จะเห็นได้ว่าระบบลูกขุนนั้นต้องการให้ประชาชนที่เป็นพลเมืองของประเทศนั้น ๆ เท่านั้นเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีในฐานะลูกขุน โดยอายุของประชาชนที่เข้าไปมีส่วนร่วมนั้นเพียงแต่มีวุฒิภาวะระดับหนึ่งที่สามารถเข้าใจข้อเท็จจริงของคดีก็สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีได้

เป็นที่น่าสังเกตว่าระบบลูกขุนไม่มีการกำหนดระดับการศึกษาขั้นต่ำไว้ เพียงแต่กำหนดคุณสมบัติไว้ว่าต้องเป็นผู้เข้าใจภาษาในประเทศนั้น ๆ อ่านออกเขียนได้เท่านั้น แสดงให้เห็นว่าระบบลูกขุนไม่ได้สนใจความรู้ของประชาชนที่เข้าไปมีส่วนร่วมเพียงแต่ต้องการประชาชนที่มีวุฒิภาวะพอที่จะเข้าใจข้อเท็จจริงในคดีเท่านั้น และใช้วิธีการอนุญาตในฐานะวิญญูชนตัดสินคดี ระบบลูกขุนจึงไม่จำเป็นต้องกำหนดการศึกษาขั้นต่ำไว้ นอกจากนี้ทั้งสามประเทศยังกำหนดคุณสมบัติที่ต้องห้ามหรือได้รับการยกเว้นไม่ให้เป็นลูกขุนไว้คล้ายกัน คือ บุคคลที่มีอาชีพการงานหรือหน้าที่ที่มีความสำคัญ เช่น แพทย์ ทหาร สมาชิกสภา หรือบุคคลที่มีความพิการทางกาย ทางจิตใจ เป็นต้น

(2) องค์คณะ

องค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในสหราชอาณาจักร ประกอบด้วยผู้พิพากษาจำนวน 1 คน และลูกขุนตั้งแต่ 7 คน ถึง 12 คน แล้วแต่ว่าเป็นการพิจารณาในศาลใด ส่วนในสหรัฐอเมริกาองค์คณะประกอบด้วยผู้พิพากษา 1 คน ถ้าเป็นคณะลูกขุนใหญ่ที่ทำหน้าที่ได้ส่วนมูลฟ้องจะมีจำนวนลูกขุนตั้งแต่ 12 คน ถึง 23 คน ส่วนคณะลูกขุนน้อยที่ทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดี ในศาลรัฐบาลกลางมีจำนวน 12 คน ส่วนในศาลมลรัฐมีจำนวนลูกขุนขั้นต่ำ 6 คนขึ้นไป ส่วนในสาธารณรัฐเกาหลีมีองค์คณะ คือ ผู้พิพากษา 3 คน และลูกขุน 5-9 คนแล้วแต่ประเภทคดี

องค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีของระบบลูกขุนในสหราชอาณาจักรและสหรัฐอเมริกานั้น มีความเหมือนกันตรงที่มีผู้พิพากษาเพียง 1 คนเท่านั้น ส่วนสาธารณรัฐเกาหลีมีผู้พิพากษา 3 คน เหตุผลที่แตกต่างกันเพราะระบบลูกขุนในสาธารณรัฐเกาหลีมี 2 คำพิพากษา คือ คำพิพากษาของผู้พิพากษาและคำพิพากษาของลูกขุน ผู้พิพากษาในสาธารณรัฐเกาหลีจึงมีหน้าที่ในการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงด้วย ซึ่งแตกต่างจากผู้พิพากษาในสหราชอาณาจักรและสหรัฐอเมริกาที่ไม่มีหน้าที่วินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริง จำนวนผู้พิพากษาในสาธารณรัฐเกาหลีจึงมีมากกว่าผู้พิพากษาในสหราชอาณาจักรและสหรัฐอเมริกา

(3) ประเภทคดีอาญาที่ต้องใช้ระบบลูกขุน

ในสหราชอาณาจักร การพิจารณาคดีโดยลูกขุนจะใช้ในคดีความผิดอาญาร้ายแรง ส่วนในคดีความผิดอื่น ๆ ผู้พิพากษาจะเป็นผู้พิจารณาว่าจะให้จำเลยใช้การพิจารณาคดีโดยลูกขุนหรือไม่ซึ่งหากผู้พิพากษาไม่ใช้การพิจารณาคดีโดยลูกขุน เป็นสิทธิของจำเลยที่สามารถขอพิจารณาคดีโดยลูกขุนได้ ในสหรัฐอเมริกา ศาลรัฐบาลกลางการพิจารณาคดีอาญาในทุก ๆ คดีต้องพิจารณาคดีโดยลูกขุน ส่วนศาลมลรัฐนั้น คดีอาญาที่มีความผิดเล็กน้อย ๆ ไม่จำเป็นต้องพิจารณาคดีของลูกขุนเป็นสิทธิของจำเลยเช่นกันในการขอพิจารณาคดีโดยลูกขุน ในสาธารณรัฐเกาหลีคดีที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยลูกขุน ได้แก่ คดีฆาตกรรม คดีฆ่าคนตายโดยไม่เจตนา คดีข่มขืน คดีปล้นทรัพย์ คดีติดสินบน คดีลักพาตัว และอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับสารนาโคคิก

(Narcotics) ซึ่งเป็นสิทธิของจำเลยที่จะเลือกพิจารณาโดยคณะลูกขุนหรือไม่ก็ได้โดยเป็นอำนาจของผู้พิพากษาที่จะให้จำเลยพิจารณาคดีโดยลูกขุนหรือไม่ก็ได้

จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่าในสหราชอาณาจักรคดีอาญาที่มีความร้ายแรงต้องพิจารณาคดีโดยลูกขุน ส่วนคดีอื่น ๆ นั้นถ้าผู้พิพากษาพิจารณาแล้วไม่ใช้การพิจารณาคดีโดยลูกขุนจำเลยสามารถใช้สิทธิขอพิจารณาคดีโดยลูกขุนได้ ส่วนสหรัฐอเมริกา คดีอาญาทุกคดีจะต้องพิจารณาคดีโดยลูกขุน เว้นแต่ในคดีความผิดเล็กน้อย ๆ แต่ถ้าจำเลยต้องการพิจารณาคดีโดยลูกขุนก็สามารถขอพิจารณาคดีโดยลูกขุนได้ ส่วนในสาธารณรัฐเกาหลี เป็นสิทธิของจำเลยที่จะขอพิจารณาคดีโดยลูกขุน แต่ผู้พิพากษาอาจจะไม่อนุญาตให้พิจารณาคดีโดยลูกขุนก็ได้ ซึ่งต่างจากของสหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกาที่ผู้พิพากษาไม่มีอำนาจใช้ดุลพินิจไม่อนุญาตได้ โดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกาที่สิทธิของจำเลยในการพิจารณาคดีโดยลูกขุนนั้น ถูกบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาว่าจำเลยทุกคนมีสิทธิดำเนินคดีโดยลูกขุนได้

(4) การคัดเลือกลูกขุน

การคัดเลือกลูกขุนในสหราชอาณาจักรมาจากการสุ่มจากบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง แล้วส่งหมายเรียกเพื่อให้บุคคลดังกล่าวมาศาลในวันเวลาและสถานที่ที่กำหนดไว้ หากบุคคลนั้นไม่ไปจะมีโทษปรับ การคัดเลือกลูกขุนในสหราชอาณาจักรจะคัดเลือกเป็นรายคดีด้วยวิธีการจับสลากปกติคัดเลือกลูกขุนจำนวน 12 คน หากไม่มีการคัดค้าน ลูกขุนจะสาบานตน ผู้พิพากษาจะอธิบายรายละเอียดของคดีให้ฟัง แล้วเริ่มการพิจารณา โดยลูกขุนมีสิทธิเพียงนั่งฟังการพิจารณาเท่านั้น ไม่มีสิทธิถามคำถามกับจำเลย

ในสหรัฐอเมริกาแบ่งลูกขุนได้เป็น 2 ประเภท คือ คณะลูกขุนใหญ่ (Grand jury) และคณะลูกขุนเล็ก (Petty jury) ซึ่งคณะลูกขุนที่จะทำการพิจารณาพิพากษาคดีจริง ๆ คือ คณะลูกขุนเล็ก (Petty jury) ส่วนคณะลูกขุนใหญ่ (Grand jury) มีหน้าที่เพียงได้สวนมูลฟ้องเท่านั้นคณะลูกขุนใหญ่มาจากการคัดเลือกจากประชาชนโดยทั่วไป โดยปกติมีจำนวน 23 คน ทำหน้าที่ชุดละประมาณ 1 เดือน การจะฟ้องคดีได้นั้นจะต้องผ่านการพิจารณาจากคณะลูกขุนใหญ่ด้วยคะแนนเสียง 12 เสียงขึ้นส่วนคณะลูกขุนน้อย (Petty jury) ในศาลรัฐบาลกลางประกอบด้วยลูกขุนจำนวน 12 คน ส่วนในระดับมลรัฐนั้นเป็นไปตามกฎหมายวิธีพิจารณาความของแต่ละมลรัฐ ซึ่งแตกต่างกันออกไป แต่จะต้องมีจำนวนไม่ต่ำกว่า 6 คน คดีอาญาในสหรัฐอเมริกาในศาลรัฐบาลกลางนั้น ในทุก ๆ คดี ต้องได้รับการพิจารณาคดีโดยคณะลูกขุนใหญ่ (Grand jury) และคณะลูกขุนเล็ก (Petty jury) เว้นแต่จำเลยสละสิทธิการพิจารณาคดีโดยคณะลูกขุน ซึ่งต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรส่วนในระดับมลรัฐนั้นศาลในคดีอาญาที่มีความผิดเล็กน้อย ๆ ไม่จำเป็นต้องพิจารณาพิพากษาคดีโดยใช้คณะลูกขุน การคัดเลือกลูกขุนนั้นจะคล้ายกับสหราชอาณาจักร

โดยปกติจะคัดเลือกจากบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง หรือบัญชีรายชื่อผู้เสียภาษี หรือสำนักงานที่อนุญาตออกไปข้างขึ้น ขั้นตอนแรกจะมีการส่งใบแจ้งเป็นสมาชิกของคณะลูกขุน ให้ผู้ที่ได้รับการคัดเลือกกรอกเอกสารแล้วส่งกลับไป โดยจะเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัว และตรวจสอบคุณสมบัติว่ามีคุณสมบัติจะได้รับการเลือกเป็นลูกขุนหรือไม่ จากนั้นถ้ามีคุณสมบัติครบถ้วนก็จะได้รับหมายเรียกให้ไปปฏิบัติหน้าที่ลูกขุน โดยศาลจะส่งหมายเรียกวันนัดมาให้ ผู้ที่ได้รับหมายเรียกแล้วไม่มาจะมีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในการออกหมายเรียกจะต้องเพื่อจำนวนผู้ไม่สมัครใจเป็นลูกขุน และผู้ที่ถูกคัดออก โดยวิธีที่เรียกว่า Voirdier ซึ่งก็คือ เป็นกระบวนการคัดเลือกลูกขุน โดยศาลจะเชิญผู้ที่ได้รับเชิญให้มาปฏิบัติหน้าที่ลูกขุนเข้ามาในห้องพิจารณาในจำนวนที่มากกว่าลูกขุนที่ต้องการประมาณ 2-3 เท่า เช่น ถ้าจะคัดเลือกลูกขุน 12 คน ก็อาจเชิญมา 30 คน จากนั้นผู้พิพากษาจะแถลงถึงความสำคัญของคดีโดยสังเขป ระบุตัวคู่ความและทนายความคู่ความให้ชัดเจน จะเปิดโอกาสให้คู่ความ ซึ่งได้แก่ พนักงานอัยการ โจทก์ และทนายจำเลย ชักถามผู้ที่ทำหน้าที่ลูกขุนในประเด็นต่าง ๆ จากนั้นจะให้คู่ความคัดค้านลูกขุน เมื่อได้ลูกขุนและลูกขุนสำรองตามจำนวนที่ต้องการแล้ว จะเริ่มการพิจารณาพิพากษาคดี (พรทิพย์ เพ็ชรศิริ, 2554, หน้า 17-18)

ในสาธารณรัฐเกาหลีซึ่งเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil law) เพิ่งมีการนำระบบลูกขุนไปใช้ในปี ค.ศ. 2008 โดยการเริ่มต้นใช้ระบบลูกขุนของสาธารณรัฐเกาหลีเป็นการทดลองใช้ระบบลูกขุน ควบคู่ไปกับการตัดสินของผู้พิพากษา ซึ่งผลจากการทดลองใช้พบว่าคำพิพากษาของคณะลูกขุนกับผู้พิพากษาไม่ได้มีความแตกต่างกันมากนัก ภายหลังการทดลองใช้สาธารณรัฐเกาหลีจึงประกาศใช้ระบบลูกขุนอย่างเป็นทางการในปี ค.ศ. 2016 โดยระบบลูกขุนของสาธารณรัฐเกาหลี กำหนดให้มีคณะลูกขุน 5-9 คน ขึ้นอยู่กับประเภทคดี กระบวนการคัดเลือกลูกขุนในสาธารณรัฐเกาหลีคล้ายกับสหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา โดยจะเริ่มจากการสุ่มรายชื่อจาก Jury pool list จากนั้นจะส่งหมายเรียกไปยังผู้ที่คาดว่าจะได้รับคัดเลือกเป็นลูกขุน โดยการคัดเลือกลูกขุนในขั้นแรกจะกลั่นกรองจากแบบสอบถามที่ศาลส่งให้ผู้ที่จะอาจได้รับเลือกเป็นลูกขุน กระบวนการคัดเลือกคณะลูกขุนในสาธารณรัฐเกาหลีจะเป็นส่วนตัว ไม่เปิดเผยต่อสาธารณชน โดยจะอนุญาตให้เฉพาะผู้พิพากษา พนักงานอัยการ จำเลยและทนายจำเลยที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมกระบวนการคัดเลือกผู้พิพากษานั้น ต่างจากของสหรัฐอเมริกาที่เปิดเผยต่อบุคคลทั่วไป โดยศาลจะถามคำถามเพื่อให้ผู้ที่คาดว่าจะเป็นลูกขุนตอบ ถ้าลูกขุนคนใดมีคุณสมบัติต้องห้ามหรือได้รับการยกเว้นให้เป็นลูกขุน จะถูกคัดออกจากการเป็นลูกขุน นอกจากนี้พนักงานอัยการ ทนายจำเลย และจำเลย อาจร้องขอต่อศาลให้ถามคำถามที่สำคัญก็ได้ และศาลอาจอนุญาตให้พนักงานอัยการ ทนายจำเลยและจำเลยถามคำถามผู้ที่คาดว่าจะเป็นลูกขุนโดยตรงก็ได้

โดยคู่ความอาจคัดค้านลูกขุนได้ เมื่อได้ลูกขุนและลูกขุนสำรองตามที่กำหนดไว้แล้ว จะเริ่มทำการพิจารณาพิพากษาคดี

จากการคัดเลือกลูกขุนทั้งสามประเทศ พบว่าการคัดเลือกระบบลูกขุนทั้งสามประเทศมีความคล้ายกัน โดยมีการสุ่มรายชื่อประชาชนขึ้นมาเพื่อให้มาตามวันเวลา สถานที่ที่กำหนด เพื่อมาคัดเลือกเป็นลูกขุนศาลจะอธิบายรายละเอียดของคดีให้ผู้ที่มาคัดเลือกฟัง คู่ความสามารถคัดค้านผู้ที่จะมาเป็นลูกขุนได้ การคัดเลือกจะกระทำต่อไปจนได้ลูกขุนและลูกขุนสำรองที่ต้องการ โดยลูกขุนจะปฏิบัติหน้าที่เป็นคดี ๆ เมื่อพิจารณาพิพากษาเสร็จคดีหนึ่งแล้ว ถือว่าหน้าที่การเป็นลูกขุนเสร็จสิ้นไป ซึ่งการคัดเลือกลูกขุนนี้เป็นการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในระดับที่เรียกว่าร่วมรับรู้ เพราะประชาชนจะทราบข้อมูลรายละเอียดของคดี

(5) กระบวนการพิจารณาคดี

กระบวนการพิจารณาคดีระบบลูกขุนในสหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา และ สาธารณรัฐเกาหลีเริ่มจากการแถลงเปิดคดีของคู่ความ (Opening statement) จากนั้นจะนำสืบพยานของฝ่ายโจทก์ตามด้วยฝ่ายจำเลย โดยผู้พิพากษานั่งเป็นประธาน ส่วนลูกขุนนั่งฟังในที่นั่งของลูกขุน (Enbank) ตลอดการพิจารณา หน้าที่ของลูกขุนระหว่างสืบพยาน คือ การฟังคำเบิกความของพยาน แต่ลูกขุนไม่มีหน้าที่บันทึกหรือจดย่อ คงได้แต่รับฟังเฉย ๆ ไม่เข้าใจจะถามพยานก็ไม่ได้ แต่อาจถามศาลได้ หรือพยานพูดไม่ได้ยินหรือพูดไม่รู้เรื่อง ลูกขุนก็อาจบอกศาลได้ เมื่อมีการนำเสนอพยานเอกสารหรือพยานวัตถุ ศาลจะสั่งให้ส่งลูกขุนดู ถ้าเป็นเอกสารที่สำคัญ เช่น แผนผังหรือแผนที่เกิดเหตุ คู่ความมักจะเตรียมเป็นแผ่นใหญ่ๆ ตั้งโชว์ที่กระดานด้วย เมื่อคู่ความสืบพยานเสร็จผู้พิพากษาก็จะสรุปข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายให้คณะลูกขุนฟังเพื่อให้ลูกขุนไปปรึกษาหารือกันเพื่อตัดสินความผิดของจำเลย

จากการศึกษาเห็นได้ว่ากระบวนการพิจารณาโดยลูกขุนนี้ ทั้งสามประเทศจะเหมือนกัน คือ ประชาชนที่เป็นลูกขุนจะนั่งฟังการพิจารณาคดี โดยไม่มีสิทธิถามพยานระหว่าง การพิจารณาคดีได้ ถ้าเกิดข้อสงสัยสามารถถามโดยผ่านทางผู้พิพากษาเท่านั้น ซึ่งการเข้าร่วมพิจารณาคดีโดยลูกขุนนี้ เป็นการให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในระดับร่วมดำเนินการ เพราะประชาชนที่เข้าไปเป็นลูกขุนมีส่วนร่วมในการนั่งฟังการพิจารณาคดีของศาลได้

(6) อำนาจในการลงโทษ

เมื่อกระบวนการพิจารณาคดีได้เสร็จสิ้นลงแล้ว คณะลูกขุนจะทำการปรึกษาหารือกันเพื่อตัดสินความผิดของจำเลย ในการตัดสินความผิดของจำเลยนั้น ในสหราชอาณาจักร คณะลูกขุนจะต้องพิพากษาโดยใช้มติเอกฉันท์ (Unanimous) แต่อาจจะกระทำการพิพากษาโดยเสียงส่วนใหญ่อีกได้ (Majority verdict) เช่น ลูกขุน 10 คน จาก 12 คน พิพากษาว่ากระทำผิดก็สามารถ

ลงโทษจำเลยได้ หากการพิจารณาของลูกขุนได้ดำเนินการตั้งแต่ 2 ชั่วโมงขึ้นไปโดยลูกขุนจะวินิจฉัยเฉพาะข้อเท็จจริง ส่วนข้อกฎหมายนั้นจะเป็นหน้าที่ผู้พิพากษา ส่วนในสหรัฐอเมริกา โดยปกติในศาลรัฐบาลกลางจะต้องมีมติเป็นเอกฉันท์ ส่วนในศาลมลรัฐอาจใช้หลักเสียงข้างมาก แต่ถ้ามลรัฐใดใช้ระบบลูกขุน 6 คน คะแนนเสียงจะต้องเป็นเอกฉันท์ โดยลูกขุนจะวินิจฉัยเฉพาะข้อเท็จจริง ส่วนข้อกฎหมายและการกำหนดโทษนั้นจะเป็นหน้าที่ผู้พิพากษา แต่ในบางมลรัฐ ลูกขุนสามารถร่วมกำหนดโทษได้ ส่วนในสาธารณรัฐเกาหลีซึ่งกระบวนการตัดสิน (Verdict process) เป็นการผสมระหว่างระบบลูกขุนของอเมริกันและระบบลูกขุนของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเพื่อเป็นการลดการเกิดความขัดแย้งระหว่างการตัดสินของลูกขุน (Hung jury) จนมติไม่เป็นเอกฉันท์โดยคณะลูกขุนอาจจะฟังความคิดเห็นของผู้พิพากษาก็ได้ ถ้าเสียงส่วนใหญ่เห็นควรให้ฟังความคิดเห็นของผู้พิพากษาถ้าคณะลูกขุนไม่สามารถมีมติเอกฉันท์ว่าจำเลยมีความผิดหรือไม่มีความผิด คณะลูกขุนจะต้องฟังความคิดเห็นของผู้พิพากษา ในกรณีดังกล่าวการตัดสินว่าจำเลยผิดหรือไม่ผิดจะใช้หลักเสียงข้างมาก ซึ่งผู้พิพากษาไม่สามารถออกเสียงได้ ถึงแม้ว่าผู้พิพากษาจะร่วมปรึกษาหารือด้วย ถ้าคำตัดสินของคณะลูกขุนว่าจำเลยมีความผิด คณะลูกขุนจะปรึกษากับผู้พิพากษาในการลงโทษจำเลย ซึ่งประธานจะอธิบายขอบเขตของการลงโทษและเงื่อนไขในการลงโทษ ก่อนจะร่วมกันตัดสินลงโทษ คำตัดสินของคณะลูกขุนไม่ผูกพันผู้พิพากษาผู้พิพากษาอาจมีคำพิพากษาแตกต่างไปจากคณะลูกขุนก็ได้ ประธานจะต้องเปิดเผยคำตัดสินของคณะลูกขุนและอธิบายให้จำเลยฟังว่าเหตุใดคำตัดสินของคณะลูกขุนกับคำพิพากษาของผู้พิพากษาถึงแตกต่างกันและผู้พิพากษาจะต้องเขียนคำตัดสินของคณะลูกขุนไว้ได้คำพิพากษา

ระบบลูกขุนทั้งสามประเทศ มีกระบวนการที่ไม่แตกต่างกันนักกล่าวคือเมื่อการสืบพยานเสร็จสิ้นลงคณะลูกขุนจะเป็นผู้ตัดสินว่าจำเลยมีความผิดหรือไม่ โดยในสหราชอาณาจักรและสหรัฐอเมริกา ลูกขุนจะปรึกษากันเองโดยไม่มีผู้พิพากษาว่าจำเลยมีความผิดหรือไม่ ส่วนผู้พิพากษาจะตัดสินข้อกฎหมายและตัดสินโทษ ยกเว้นในบางรัฐของสหรัฐอเมริกาที่ลูกขุนมีอำนาจกำหนดโทษด้วยได้ ส่วนในสาธารณรัฐเกาหลี ลูกขุนจะตัดสินความผิดของจำเลยโดยลูกขุนจะฟังความคิดเห็นของผู้พิพากษาหรือไม่ก็ได้ แต่ถ้าไม่สามารถหาเสียงข้างมากได้ ลูกขุนต้องฟังความคิดเห็นของผู้พิพากษา ซึ่งถ้าลูกขุนตัดสินว่าจำเลยมีความผิด ลูกขุนจะร่วมกับผู้พิพากษาในการกำหนดโทษจำเลย ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ากรณีที่สหรัฐอเมริกาและสหราชอาณาจักรไม่ได้ให้ลูกขุนมีส่วนกำหนดโทษนั้น เป็นข้อด้อย เพราะการที่ไม่ให้คณะลูกขุนผู้ที่ตัดสินลงโทษจำเลย มีส่วนในการกำหนดโทษนั้น ทำให้อัตราโทษที่จะลงนั้นอาจไม่ตรงกับที่คณะลูกขุนต้องการ ยกตัวอย่างเช่น ในคดีที่คณะลูกขุนตัดสินให้จำเลยมีความผิดจริง แต่คณะลูกขุนอาจต้องการลงโทษขั้นต่ำนั้น เนื่องจากจำเลยอาจเป็นผู้ที่มีเหตุจำเป็นในการกระทำความผิดจริง ๆ แต่ผู้พิพากษาอาจไม่คิดเหมือน

คณะลูกขุนอาจลงโทษจำเลยสูงเกินกว่าที่คณะลูกขุนต้องการก็ได้ ฉะนั้นการที่สาธารณรัฐเกาหลีให้คณะลูกขุนกับผู้พิพากษาสามารถปรึกษาหารือกัน เพื่อกำหนดโทษจำเลยได้นั้น ถือเป็นเรื่องที่ทำให้ระบบลูกขุนในสาธารณรัฐเกาหลี มีความชัดเจนและยุติธรรมกับจำเลยมากขึ้น ซึ่งตรงกับความเห็นของผู้วิจัย ที่ถ้าคณะลูกขุนเป็นผู้ตัดสินให้จำเลยมีความผิด คณะลูกขุนก็ต้องมีส่วนในเรื่องการกำหนดโทษด้วย เพื่อความเป็นธรรมกับจำเลย นอกจากนี้ในเรื่องการตัดสินลงโทษจำเลยนั้น ในสาธารณรัฐเกาหลี หากคณะลูกขุนไม่สามารถมีมติเอกฉันท์ได้ คณะลูกขุนมีสิทธิฟังความเห็นของผู้พิพากษา ถึงแม้ว่าผู้พิพากษามิมีสิทธิลงคะแนนเพื่อตัดสินลงโทษจำเลย แต่ผู้พิพากษาก็มีสิทธิโน้มน้าวคณะลูกขุนให้ตัดสินไปตามความคิดตนได้ ซึ่งแตกต่างจากระบบลูกขุนในสหรัฐอเมริกา หรือสหราชอาณาจักรที่ผู้พิพากษามิมีสิทธิที่จะให้คำปรึกษาคณะลูกขุน เพียงแต่สามารถอธิบายข้อกฎหมายต่าง ๆ เท่านั้น การที่ให้ลูกขุนมีสิทธิปรึกษากับผู้พิพากษา ทำให้หลักการของระบบลูกขุนที่ต้องการวิจารณ์ของวิญญูชนมาตัดสินคดีถูกผู้พิพากษาซึ่งเป็นผู้มีความรู้กฎหมายมาเบี่ยงเบนความคิดไป ซึ่งถึงแม้ว่าจะขัดกับหลักการดังกล่าว แต่ผู้วิจัยเห็นด้วยกับการที่ลูกขุนสามารถปรึกษาผู้พิพากษาได้ เพราะในกระบวนการพิจารณาความผิดของจำเลยนั้น เริ่มแรกต้องให้คณะลูกขุนปรึกษากันเองก่อน ซึ่งถ้าคณะลูกขุนสามารถมีมติเอกฉันท์ได้ ก็สามารถลงโทษจำเลยได้ โดยไม่ต้องปรึกษาผู้พิพากษา ส่วนในกรณีที่ไม่สามารถมีมติเป็นเอกฉันท์ได้ จะต้องฟังความเห็นของผู้พิพากษา ซึ่งในเมื่อคณะลูกขุนไม่สามารถมีมติเป็นเอกฉันท์ได้ การฟังความเห็นของผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญอย่างผู้พิพากษา จะทำให้คณะลูกขุนมีการตัดสินใจดีขึ้น ผู้พิพากษาจะสามารถชี้ประเด็นที่น่าสังเกตให้คณะลูกขุนไปพิจารณาได้ อีกทั้งผู้พิพากษามิมีสิทธิลงคะแนน ผู้วิจัยจึงเห็นด้วยกับการที่ให้คณะลูกขุนปรึกษาผู้พิพากษาได้

นอกจากนี้หากวิเคราะห์ในเรื่องของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนแล้ว การที่คณะลูกขุนปรึกษาหารือกันแสดงให้เห็นว่าระบบลูกขุนมีการให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในระดับร่วมแสดงความคิดเห็นได้ เพราะลูกขุนแต่ละคนสามารถแสดงความคิดเห็นของตนต่อลูกขุนคนอื่นได้ และท้ายที่สุดจะมีการลงคะแนนเสียงเพื่อตัดสินว่าจำเลยมีความผิดหรือไม่ โดยอาจเป็นมติเสียงข้างมากหรือมติเอกฉันท์ ซึ่งเป็นการให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในระดับร่วมตัดสินใจได้ และการที่ให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญานั้น เป็นการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการพิจารณาพิพากษาคดีของผู้พิพากษาได้ เพราะประชาชนจะทราบถึงการสืบพยาน การตัดสินโทษของผู้พิพากษา ซึ่งเป็นการตรวจสอบการทำงานของผู้พิพากษาไปด้วย

(7) การอุทธรณ์คำพิพากษา

สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา คำพิพากษาของลูกขุนถือว่าเป็นที่สุด

ห้ามอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงอีก แต่ในสาธารณรัฐเกาหลี สามารถอุทธรณ์คำพิพากษาของลูกขุนได้ซึ่งคำตัดสินของคณะลูกขุนไม่ผูกพันผู้พิพากษา ซึ่งผู้พิพากษาอาจมีคำพิพากษาแตกต่างไปจากคณะลูกขุนก็ได้ซึ่งประธานจะต้องเปิดเผยคำตัดสินของคณะลูกขุนและอธิบายให้จำเลยฟังว่าเหตุใดคำตัดสินของคณะลูกขุนกับคำพิพากษาของผู้พิพากษาถึงแตกต่างกัน ในกรณีที่เกิดข้อแตกต่างระหว่างคำตัดสินของคณะลูกขุนและผู้พิพากษา ทั้งพนักงานอัยการและจำเลยสามารถอุทธรณ์ได้ แต่การอุทธรณ์นี้เป็นการอุทธรณ์ต่อผู้พิพากษา ไม่มีคณะลูกขุนในชั้นอุทธรณ์

จากการศึกษาในเรื่องการอุทธรณ์พบว่าในสหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา ไม่สามารถอุทธรณ์คำพิพากษาของลูกขุนได้ ส่วนในสาธารณรัฐเกาหลีนั้นสามารถอุทธรณ์ได้โดยอุทธรณ์ต่อผู้พิพากษา ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาเป็นอย่างยิ่งว่าระบบลูกขุนนั้นสมควรให้มีการอุทธรณ์คำพิพากษาที่มาจากประชาชนได้หรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ผู้พิพากษามากับคำวินิจฉัยของคณะลูกขุน ซึ่งถือเป็นตัวแทนของประชาชน ในประเด็นนี้ผู้วิจัยเห็นว่าหากต้องการให้มีการอุทธรณ์คำพิพากษาของคณะลูกขุนนั้น สมควรให้เป็นคำพิพากษาของประชาชนด้วยกัน ซึ่งเป็นการให้ประชาชนมากับคำตัดสินของประชาชนด้วยกันน่าจะดีกว่า ให้ผู้พิพากษามากับคำตัดสินของประชาชน เพราะระบบลูกขุน ถือเป็นระบบที่เรียกได้ว่าเป็นการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดี คณะลูกขุนถือเป็นตัวแทนของประชาชน หากการที่ผู้พิพากษามากับคำพิพากษาที่ถือได้ว่ามาจากประชาชนแล้ว อาจเป็นการลดความสำคัญองระบบลูกขุนลงไป ซึ่งก็หมายถึงการลดความสำคัญของการให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีลงไป

2.2 ระบบผู้พิพากษาสมทบ

ระบบผู้พิพากษาสมทบ หมายถึง ระบบที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมพิจารณาพิพากษาคดีโดยเป็นองค์คณะร่วมกับผู้พิพากษา โดยประชาชนกับผู้พิพากษาจะร่วมกันตัดสินความผิดและกำหนดโทษ

1) หลักการระบบผู้พิพากษาสมทบ

ระบบผู้พิพากษาสมทบนั้นเริ่มต้นมาจากทางภาคพื้นยุโรป โดยภายหลังการปฏิวัติฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้รับอิทธิพลจากการปฏิวัติดังกล่าว จึงนำระบบลูกขุนมาใช้เหมือนเช่นในสาธารณรัฐฝรั่งเศส ต่อมาระบบลูกขุนเกิดปัญหาในทางปฏิบัติ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจึงได้มีการยกเลิกระบบลูกขุนและนำระบบผู้พิพากษาสมทบมาใช้ในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาแทน ซึ่งระบบผู้พิพากษาสมทบในเริ่มแรกนั้น มีเป้าหมายเช่นเดียวกับระบบลูกขุน คือ ต้องการให้ประชาชนที่ไม่มีความรู้กฎหมายมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมโดยเฉพาะแต่ระบบผู้พิพากษาสมทบให้อำนาจประชาชนมากกว่าระบบลูกขุน เพราะในระบบลูกขุนประชาชน

มีหน้าที่เพียงตัดสินว่าจำเลยมีความผิดหรือไม่ แต่ระบบผู้พิพากษาสมทบประชาชนสามารถตัดสินความผิด ตัดสินโทษ รวมไปถึงสามารถถามพยานได้ระหว่างการพิจารณาพิพากษาคดี ในหลาย ๆ ประเทศจึงมีการนำระบบผู้พิพากษาสมทบไปใช้แทนระบบลูกขุนโดยเฉพาะในภาคยุโรป เช่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ที่ยกเลิกระบบลูกขุนแล้วนำระบบผู้พิพากษาสมทบมาใช้แทน เช่นเดียวกับในสาธารณรัฐฝรั่งเศสที่ได้ยกเลิกระบบลูกขุน และสร้างระบบศาลลูกขุนขึ้นซึ่งจะมีลักษณะเหมือนกับระบบลูกขุนผสมกับระบบผู้พิพากษาสมทบ จนมีนักวิชาการหลาย ๆ ท่านเรียกว่าระบบผสม แต่หากพิจารณาแล้วจะพบว่าระบบศาลลูกขุน คือ ระบบผู้พิพากษาสมทบนั่นเองเนื่องจากการให้ประชาชนเข้าร่วมพิจารณาพิพากษาคดีร่วมกับผู้พิพากษาอาชีพ โดยสามารถร่วมตัดสินคดีและตัดสินโทษ รวมทั้งสามารถถามพยานได้โดยตรงเหมือนผู้พิพากษาอาชีพทุกประการ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าเป็นระบบผู้พิพากษาสมทบมากกว่าระบบลูกขุน นอกจากนี้ในยุโรปที่มีการนำระบบผู้พิพากษาสมทบไปใช้แล้วจะเห็นได้ว่าในแถบเอเชียก็มีการนำระบบผู้พิพากษาสมทบมาใช้ในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาเช่นเดียวกัน เช่น ในประเทศญี่ปุ่นที่มีการใช้ระบบลูกขุนตามแบบของสหรัฐอเมริกามาก่อน แต่ต่อมาเมื่อเกิดปัญหาในทางปฏิบัติ ประเทศญี่ปุ่นจึงยกเลิกระบบลูกขุนไปใช้ระบบผู้พิพากษาอาชีพจนเกิดปัญหาความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรมของประเทศญี่ปุ่นบ่อยครั้ง จึงมีการเรียกร้องให้นำระบบลูกขุนกลับมาใช้ จนได้พัฒนาเป็นระบบ Saiban-in มีลักษณะคล้ายกับระบบศาลลูกขุนของสาธารณรัฐฝรั่งเศส ระบบ Saiban-in ของประเทศญี่ปุ่นจึงมีลักษณะเป็นระบบผู้พิพากษาสมทบเช่นเดียวกัน โดยในงานวิจัยเรื่องนี้จะศึกษาระบบผู้พิพากษาสมทบของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส และประเทศญี่ปุ่น

2) การมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบผู้พิพากษาสมทบ

จากการศึกษาระบบผู้พิพากษาสมทบในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส และประเทศญี่ปุ่นสามารถวิเคราะห์ได้ ดังนี้

(1) คุณสมบัติของผู้พิพากษาสมทบ

ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี คุณสมบัติของบุคคลที่จะเป็นผู้พิพากษาสมทบในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจะต้องมีสัญชาติเยอรมนีอายุระหว่าง 25 ถึง 70 ปี ไม่มีการกำหนดการศึกษาขั้นต่ำไว้ เพียงแต่กำหนดไว้ว่าต้องเข้าใจภาษาเยอรมนี ส่วนในสาธารณรัฐฝรั่งเศสกำหนดคุณสมบัติของบุคคลที่จะได้รับคัดเลือกเป็นลูกขุน คือมีอายุตั้งแต่ 23 ปีขึ้นไป ต้องมีสัญชาติฝรั่งเศส ไม่มีการกำหนดการศึกษาขั้นต่ำไว้ เพียงแต่กำหนดไว้ว่าต้องอ่านออกและเขียนภาษาฝรั่งเศสได้ ส่วนในประเทศญี่ปุ่นกำหนดคุณสมบัติไว้ว่า มีอายุ 20 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป และจะต้องมีถิ่นที่อยู่ถาวรในประเทศญี่ปุ่น และต้องจบการศึกษาภาคบังคับ

เมื่อเปรียบเทียบคุณสมบัติของผู้พิพากษาสมทบทั้งสามประเทศพบว่ามีความ

คล้ายกัน โดยการกำหนดอายุของประชาชนที่เข้าไปมีส่วนร่วมนั้นคำนึงถึงการมีวุฒิภาวะที่สามารถเข้าใจข้อเท็จจริงของคดีก็สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีได้ ส่วนเรื่องการศึกษาในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส ไม่ได้กำหนดการศึกษาขั้นต่ำไว้ ส่วนประเทศญี่ปุ่นกำหนดการศึกษาขั้นต่ำไว้ว่าต้องจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา แสดงให้เห็นว่าระบบผู้พิพากษาสมทบในต่างประเทศ ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษา เพียงแต่ให้ประชาชนที่เข้ามาเป็นผู้พิพากษาสมทบมีวุฒิภาวะที่เหมาะสมในระดับที่สามารถเข้าใจข้อเท็จจริงในคดีได้ นอกจากนี้ทั้งสามประเทศยังกำหนดคุณสมบัติที่ต้องห้ามหรือได้รับการยกเว้นไม่ให้เป็นผู้พิพากษาด้วย คล้ายกัน คือ บุคคลที่มีอาชีพการงานหรือหน้าที่ที่มีความสำคัญ เช่น แพทย์ ทหาร สมาชิกสภาบุคคลที่มีความพิการทางกาย ทางจิตใจ เป็นต้น

(2) องค์คณะ

องค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้นในแต่ละชั้นศาลจะแตกต่างกันไปโดยองค์คณะเล็กจะประกอบไปด้วย ผู้พิพากษา 1 นายและผู้พิพากษาสมทบ 2 นายซึ่งจะพิจารณาคดีในศาลแขวงและศาลชั้นต้น ส่วนองค์คณะใหญ่ทางอาญาประกอบไปด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 3 นายและผู้พิพากษาสมทบอีก 2 นายซึ่งจะพิจารณาคดีในศาลชั้นต้นที่อุทธรณ์มาจากองค์คณะเล็ก ส่วนในศาลสูงจะประกอบไปด้วยผู้พิพากษาเพียง 3 คนเท่านั้น ไม่มีผู้พิพากษาสมทบ สำหรับสาธารณรัฐฝรั่งเศส ในศาลชั้นต้น องค์คณะจะประกอบไปด้วย ผู้พิพากษา 3 คน และผู้พิพากษาสมทบ 6 คน รวมเป็น 9 คน ในชั้นอุทธรณ์จะประกอบไปด้วยผู้พิพากษา 3 คน และผู้พิพากษาสมทบ 9 คน รวมเป็น 12 คน ส่วนในประเทศญี่ปุ่นองค์คณะจะประกอบไปด้วยผู้พิพากษา 3 คน และผู้พิพากษาสมทบ 6 คน รวมเป็น 9 คน

ระบบผู้พิพากษาสมทบในสาธารณรัฐฝรั่งเศสและประเทศญี่ปุ่นมีองค์คณะที่เหมือนกัน คือ มีจำนวนผู้พิพากษาสมทบ 6 คน และผู้พิพากษา 3 คน รวมเป็น 9 คน แตกต่างกันในประเทศญี่ปุ่นไม่มีการใช้ระบบผู้พิพากษาสมทบในชั้นอุทธรณ์ แต่ในสาธารณรัฐฝรั่งเศสมีการอุทธรณ์คำพิพากษาของผู้พิพากษาสมทบในศาลชั้นต้นได้ ซึ่งองค์คณะก็จะมีจำนวนประชาชนเพิ่มขึ้น ส่วนในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี จะมีองค์คณะที่แตกต่างจากสาธารณรัฐฝรั่งเศสและประเทศญี่ปุ่นเพราะมีผู้พิพากษาสมทบเพียง 1-2 คน แตกต่างกันไปในแต่ละชั้นศาล ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ากรณีที่สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีผู้พิพากษาสมทบเพียง 1-2 คนนั้น เพราะผู้พิพากษาสมทบในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจะมีวาระการทำงานถึง 5 ปี ซึ่งแตกต่างจากสาธารณรัฐฝรั่งเศสและประเทศญี่ปุ่นที่ผู้พิพากษาสมทบมีวาระการทำงานเป็นคดี ๆ ผู้พิพากษาสมทบในสาธารณรัฐเยอรมนี จึงมีไม่มากเท่ากับสาธารณรัฐฝรั่งเศสและประเทศญี่ปุ่น

(3) ประเภทคดีอาญาที่ต้องใช้ระบบผู้พิพากษาสมทบ

ระบบผู้พิพากษาสมทบของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีใช้ในคดีอาญาที่มีโทษจำคุกตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป โดยจำเลยไม่มีสิทธิปฏิเสธการใช้ระบบผู้พิพากษาสมทบส่วนในสาธารณรัฐฝรั่งเศส ระบบผู้พิพากษาสมทบจะใช้ในคดีความผิดอาญาโทษ (Crimes) ซึ่งเป็นความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีขึ้นไปจนถึงจำคุกตลอดชีวิต นอกจากนี้ความผิดฆนฉนิมโทษ (Délits) ร้ายแรงบางประเภทเช่นความผิดเกี่ยวกับการนำเข้าหรือส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษหรืออาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่สร้างความเสียหายร้ายแรงต่อประเทศก็อาจจะขอพิจารณาคดีโดยลูกขุนได้เช่นกัน โดยจำเลยไม่มีสิทธิปฏิเสธการใช้ระบบผู้พิพากษาสมทบประเทศญี่ปุ่น ประเภทของคดีอาญาที่จะการพิจารณาโดยระบบผู้พิพากษาสมทบ คือคดีความผิดร้ายแรงสองประเภททั่วไป ประเภทแรกได้แก่ความผิดที่มีโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิตส่วนประเภทที่สอง ได้แก่ความผิดที่ผู้เสียหายได้ถึงแก่ความตายอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดนั้นใน เช่นความผิดฐานฆ่าผู้อื่นทำร้ายร่างกายหรือชิงทรัพย์และข่มขืนจนเป็นเหตุให้ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย วางเพลิงเผาเคหสถาน ลักพาตัวบุคคลเพื่อเรียกค่าไถ่ ละทิ้งเด็กที่อยู่ในปกครองจนเด็คนั้นถึงแก่ความตาย เป็นต้น โดยจำเลยไม่มีสิทธิปฏิเสธการใช้ระบบผู้พิพากษาสมทบ

กล่าวได้ว่าระบบผู้พิพากษาสมทบในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีใช้ในคดีที่มีโทษจำคุกตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป ส่วนในสาธารณรัฐฝรั่งเศสใช้ในคดีอาญาร้ายแรง เช่นเดียวกับประเทศญี่ปุ่นที่ใช้ในคดีอาญาร้ายแรงเช่นกัน อย่างไรก็ตามระบบผู้พิพากษาสมทบทั้งในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส และประเทศญี่ปุ่น จำเลยไม่สามารถปฏิเสธไม่ใช้การพิจารณาโดยผู้พิพากษาสมทบได้ที่เป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะการที่สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีการใช้ระบบผู้พิพากษาสมทบในคดีอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป นั่นคือว่ามีการใช้ระบบผู้พิพากษาสมทบในคดีอาญาเกือบทุกคดี ยกเว้นคดีที่มีอัตราโทษเล็ก ๆ น้อย ๆ ทั้งนี้เพราะระบบผู้พิพากษาสมทบในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีการใช้มานาน และจำนวนผู้พิพากษาสมทบในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีจำนวนไม่มาก อีกทั้งวาระการทำงานของผู้พิพากษาสมทบในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีวาระการทำงานเป็นปี ๆ การพิจารณาคดีโดยผู้พิพากษาสมทบจึงเป็นเรื่องที่ไม่ได้สร้างปัญหาหรือมีความยุ่งยากมากนัก สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจึงสามารถใช้ระบบผู้พิพากษาสมทบในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา ได้มากกว่าสาธารณรัฐฝรั่งเศสหรือประเทศญี่ปุ่น ที่ระบบผู้พิพากษาสมทบต้องใช้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นจำนวนมาก และมีวาระเป็นคดี ๆ ระบบผู้พิพากษาสมทบในสาธารณรัฐฝรั่งเศส และประเทศญี่ปุ่น จึงมีความยุ่งยากมากกว่า สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส และประเทศญี่ปุ่นจึงนำระบบผู้พิพากษาสมทบมาใช้แค่ในคดีอาญาที่มีอัตราโทษร้ายแรงเท่านั้น

(4) การคัดเลือกผู้พิพากษาสมทบ

สาธารณรัฐเยอรมนีมีระบบผู้พิพากษาสมทบทั้งในศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ โดยแต่ละชั้นศาลจะมีผู้พิพากษาสมทบ 1-2 คน แล้วแต่ประเภทคดี ส่วนในศาลฎีกานั้นจะมีเพียงผู้พิพากษาเป็นองค์คณะเท่านั้น การคัดเลือกผู้พิพากษาสมทบจะกระทำโดยสภาเทศบาล ทุก ๆ 5 ปี จะรวบรวมรายชื่อจากผู้สมัคร หรือองค์กรต่าง ๆ อาจเสนอชื่อได้ เช่น สมาคมการกุศล หรือประชาชนทั่วไป ถ้ามีผู้สมัครไม่เพียงพอจะคัดเลือกจากรายชื่อจากทะเบียนบ้านโดยการสุ่ม (EberhardSiegismund, 2000,119-120) เมื่อได้รายชื่อทั้งหมดแล้ว รายชื่อนั้นต้องได้รับการเห็นชอบจากสภาเทศบาล และต้องเปิดเผยให้สาธารณชนตรวจสอบเป็นเวลา 1 อาทิตย์ การคัดค้านผู้พิพากษาสมทบจะทำได้ภายใน 1 สัปดาห์ นับแต่วันสุดท้ายของการให้สาธารณชนตรวจสอบ ภายหลังจากนั้นประธานสภาเทศบาลจะส่งรายชื่อไปยังผู้พิพากษาศาลแขวง ถ้ามีความจำเป็นที่ต้องแก้ไขรายชื่อภายหลังจากที่ได้ส่งไปแล้วประธานสภาเทศบาลจะต้องแจ้งให้ผู้พิพากษาศาลแขวงทราบ ผู้พิพากษาศาลแขวงจะพิจารณารายชื่อที่ได้จากสภาเทศบาล แล้วทำการตรวจสอบว่าได้ผ่านการกระบวนการตรวจสอบจากสาธารณชนหรือยัง รวมทั้งสังเกตและพิจารณาข้อบกพร่องต่าง ๆ ศาลแขวงจะมีการคัดเลือกคณะกรรมการคัดเลือกผู้พิพากษาสมทบ ซึ่งอย่างน้อยคณะกรรมการประกอบด้วย ผู้พิพากษาศาลแขวงเป็นประธาน เจ้าหน้าที่บริหาร และผู้ช่วยอีก 3 คน หลังจากนั้นรายชื่อของผู้พิพากษาสมทบและผู้พิพากษาสำรองจะถูกส่งแยกไปแต่ละศาลตารางการนั่งพิจารณาของผู้พิพากษาสมทบจะถูกกำหนดไว้ล่วงหน้าตลอดทั้งปี

สาธารณรัฐฝรั่งเศสมีผู้พิพากษาสมทบทั้งในศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ โดยในศาลชั้นต้นมีผู้พิพากษาสมทบ 6 คน พิจารณาคดีร่วมกับผู้พิพากษา 3 คน รวมเป็น 9 คน ส่วนในศาลอุทธรณ์มีผู้พิพากษาสมทบ 9 คน พิจารณาคดีร่วมกับผู้พิพากษา 3 คน รวมเป็น 12 คน กระบวนการคัดเลือกผู้พิพากษาสมทบจะเริ่มจากการรวบรวมรายชื่อจากบัญชีรายชื่อจากบัญชีผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จะมีการตั้งคณะกรรมการคณะหนึ่งซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาพนักงานอัยการ ประธานสภานายความและสมาชิกสภาเทศบาลเพื่อพิจารณารายชื่อที่ปรากฏอยู่ในบัญชีว่าเป็นผู้มีคุณสมบัติเหมาะสมสำหรับการได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้พิพากษาสมทบหรือไม่เมื่อเวลาของการเปิดสมัยการพิจารณาคดีประจำปีประธานของศาลอุทธรณ์หรือประธานของศาลชั้นต้นจะคัดเลือกผู้พิพากษาสมทบ 40 คนและผู้พิพากษาสมทบสำรองอีกจำนวน 12 คนบัญชีรายชื่อของผู้พิพากษาสมทบสมัยการพิจารณานี้จะแจ้งไปยังผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายประธานจะทำการแต่งตั้งผู้พิพากษาสมทบโดยวิธีจับฉลาก เมื่อได้รายชื่อของผู้พิพากษาสมทบจำนวน 6 คนซึ่งไม่ถูกคัดค้านแล้วผู้พิพากษาสมทบทั้งหมดต้องสาบานตัวก่อนเริ่มการพิจารณาคดี

ประเทศญี่ปุ่นมีผู้พิพากษาสมทบเฉพาะในศาลชั้นต้น โดยมีผู้พิพากษาสมทบ 6 คน พิจารณาคดีร่วมกับผู้พิพากษา 3 คน รวมเป็น 9 คน การคัดเลือกผู้พิพากษาสมทбыึดถือตามบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และการคัดเลือกจะดำเนินเป็นคดี ๆ ไป ซึ่งการเรียกจะเป็นไปตามบัญชีรายชื่อ ในทุก ๆ ปี มีการจัดเตรียมบัญชีรายชื่อ ผู้มีโอกาสดูกเรียกให้มารับการคัดเลือกเป็นผู้พิพากษาสมทบของปีถัดไปเตรียมไว้ล่วงหน้า โดยศาลแต่ละท้องที่จะมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดทำบัญชีรายชื่อของศาลนั้น ๆ เอง ศาลจะออกหมายเรียกบุคคลที่ปรากฏในบัญชีรายชื่อดังกล่าวจำนวนหนึ่งเรียกไปยังศาลนั้นตามวันและเวลา สถานที่กำหนดรวมถึงโทษหากไม่มาตามหมายนั้น ก่อนการคัดเลือกจะมีการแจกแบบสอบถามผู้ที่เข้ามาคัดเลือกว่าสามารถปฏิบัติหน้าที่ผู้พิพากษาสมทบได้หรือไม่ จะมีการซักถามและตรวจสอบข้อมูลของบุคคลนั้นว่าเข้าข่ายต้องห้ามไม่ให้เป็นผู้พิพากษาสมทบหรือไม่ บัญชีรายชื่อผู้เข้ารับการคัดเลือกจะส่งให้พนักงานอัยการและที่ปรึกษา ก่อนวันคัดเลือกอย่างน้อย 2 วัน การคัดเลือกผู้พิพากษาสมทบจะกระทำเป็นการลับในคดีทั่วไปจะมีผู้พิพากษาจำนวน 3 คน และ Saiban-in 6 คน รวมทั้งหมดเป็น 9 คน แต่ในคดีที่มีความน่าเชื่อถือมากและแทบไม่มีข้อโต้แย้งประการใด จะมียกคณะพิจารณาประกอบไปด้วยผู้พิพากษา 1 คน และ Saiban-in จำนวน 4 คน

สำหรับการคัดเลือกผู้พิพากษาสมทบในต่างประเทศนั้นมีความคล้ายกับระบบลูกขุน ที่มีคัดเลือกผู้พิพากษาสมทบมาจากการสุ่มจากบัญชีรายชื่อต่าง ๆ ยกเว้นในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีที่มีการเปิดรับสมัคร และการเสนอชื่อจากหน่วยงานได้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้พิพากษาสมทบในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีจำนวนผู้พิพากษาสมทบในแต่ละชั้นศาลเพียงแค่ 1-2 คน ซึ่งน้อยกว่าของสาธารณรัฐฝรั่งเศส และประเทศญี่ปุ่นที่มีจำนวนผู้พิพากษาสมทบขั้นต่ำ 6 คนขึ้นไป อีกทั้งวาระการทำงานของผู้พิพากษาสมทบในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีวาระการทำงานเป็นปี ซึ่งแตกต่างจากสาธารณรัฐฝรั่งเศส และประเทศญี่ปุ่นที่มีวาระเป็นคดี ๆ จึงกล่าวได้ว่า การคัดเลือกผู้พิพากษาสมทบในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีความละเอียดในการคัดเลือกผู้พิพากษาสมทบมากกว่าในสาธารณรัฐฝรั่งเศส และประเทศญี่ปุ่น เพราะการคัดเลือกผู้พิพากษาสมทบในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประชาชนที่เข้าไปมีส่วนร่วมจะต้องปฏิบัติหน้าที่ถึง 5 ปี จึงต้องการผู้ที่จะสามารถปฏิบัติงานได้ในระยะยาว ไม่เหมือนผู้พิพากษาสมทบในสาธารณรัฐฝรั่งเศส และประเทศญี่ปุ่นที่ทำหน้าที่เพียงคดีเดียวก็หมดหน้าที่ การคัดเลือกผู้พิพากษาสมทบในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจึงต้องการบุคคลที่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ในระยะยาว จึงต้องการผู้ที่สมัครใจมาเป็นผู้พิพากษาสมทบ แต่ถึงกระนั้นหากไม่มีบุคคลมาสมัครเป็นผู้พิพากษาสมทบ กฎหมายก็ยังเปิดช่องให้สุ่มจากบัญชีรายชื่อได้ การเป็นผู้พิพากษาสมทบในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีถือเป็นหน้าที่เช่นเดียวกับประเทศญี่ปุ่นและสาธารณรัฐฝรั่งเศส

หากไม่มาเป็นผู้พิพากษาสมทบจะมีโทษตามกฎหมายแต่ที่น่าสนใจคือการคัดเลือกผู้พิพากษาสมทบในสาธารณรัฐเยอรมนีนั้น มีจุดเชื่อมโยงกับประชาชนทั้งการที่ประชาชนสามารถเสนอชื่อผู้พิพากษาสมทบได้ และประชาชนสามารถตรวจสอบและคัดค้านผู้พิพากษาสมทบได้

(5) กระบวนการพิจารณาคดี

กระบวนการพิจารณาคดีโดยผู้พิพากษาสมทบของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส และประเทศญี่ปุ่นมีความคล้ายกัน คือ การมีส่วนร่วมของผู้พิพากษาสมทบจำกัดอยู่เฉพาะในส่วนของ การสืบพยานเท่านั้น กล่าวคือตั้งแต่เริ่มต้นสืบพยานไปจนถึงการอ่านคำพิพากษาของศาล โดยหลักแล้ว ผู้พิพากษาสมทบใช้อำนาจตุลาการในลักษณะที่เท่าเทียมกับผู้พิพากษาและมีคะแนนเสียงที่เท่ากัน ในระหว่างการพิจารณาคดี ผู้พิพากษาสมทบจะมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษา รวมทั้งตัดสินลงโทษเหมือนกับผู้พิพากษาอาชีพทุกประการ ยกเว้นในบางเรื่องที่ถูกกฎหมายบัญญัติให้เป็นอำนาจของประธานหรือผู้พิพากษา ผู้พิพากษาสมทรมีสิทธิถามพยานได้โดยตรง โดยไม่จำเป็นต้องเปิดเผยคำถามให้ผู้พิพากษาอาชีพรู้ล่วงหน้า เพียงแต่ก่อนถามต้องขออนุญาตประธานในการถาม แต่ไว้ในทางปฏิบัติแล้วโดยส่วนใหญ่ผู้พิพากษาสมทบจะไม่ใช้สิทธิตนเองในการถามคำถาม

การพิจารณาคดีโดยผู้พิพากษาสมทบนั้น ผู้พิพากษาสมทบจะมีสิทธิมากกว่าในระบบลูกขุน ที่ถึงแม้ลูกขุนจะนั่งพิจารณาคดีด้วยแต่ลูกขุนไม่มีสิทธิถามพยานได้โดยตรง อีกทั้งลูกขุนมีหน้าที่เพียงตัดสินว่าจำเลยมีความผิดหรือไม่ ซึ่งแตกต่างจากระบบผู้พิพากษาสมทบที่ผู้พิพากษาสมทบจะมีสิทธิในการถามพยาน อีกทั้งทราบข้อมูลคดีทั้งหมด หากพิจารณาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน กระบวนการพิจารณาคดีโดยผู้พิพากษาสมทบจึงเป็นการให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในระดับรับรู้ เพราะประชาชนจะทราบข้อเท็จจริงและรายละเอียดของคดี การให้ผู้พิพากษาสมทบจะเข้าร่วมพิจารณาพิพากษาคดี แสดงให้เห็นว่าประชาชนมีส่วนร่วมในระดับร่วมดำเนินการด้วย

(6) อำนาจในการลงโทษ

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี การตัดสินลงโทษจำเลยนั้นใช้หลักเสียงข้างมาก โดยผู้พิพากษาสมทรมีสิทธิเหมือนกับผู้พิพากษาอาชีพ โดยประธานจะเป็นผู้ถามและเป็นผู้นับคะแนน โดยผู้พิพากษาสมทบที่อายุน้อยที่สุดจะเป็นผู้ลงคะแนนก่อนตามด้วยผู้พิพากษาที่อายุมากกว่า ในทางปฏิบัติแล้วประธานกับผู้พิพากษาสมทบจะมีการปรึกษาหารือกันก่อนมีการลงคะแนนเสียง ส่วนในสาธารณรัฐฝรั่งเศส ผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบจะประชุมเพื่อวินิจฉัยความผิดของจำเลย ซึ่งคะแนนเสียงที่สามารถลงโทษจำเลยได้นั้นต้องไม่ต่ำกว่า 6 เสียงจาก 9 เสียง ส่วนการกำหนดโทษต้องได้คะแนนเสียงส่วนใหญ่ 5 เสียงส่วนในประเทศญี่ปุ่นคำวินิจฉัยว่าจำเลย

กระทำความผิดหรือไม่ นั่นให้เสียงข้างมากโดยอย่างน้อยต้องมีผู้พิพากษา 1 ท่าน และผู้พิพากษาสมทบ 1 ท่าน เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยนั้น

ระบบผู้พิพากษาสมทบใช้หลักเสียงข้างมากในการตัดสินลงโทษจำเลย ส่วนในระบบลูกขุนใช้ทั้งหลักเสียงข้างมากและหลักมติเอกฉันท์ ซึ่งในระบบผู้พิพากษาสมทบนั้นในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้นหากพิจารณาองค์คณะจะเห็นได้ว่าองค์คณะเล็กจะประกอบไปด้วยผู้พิพากษา 1 นายและผู้พิพากษาสมทบ 2 นายพิจารณาคดีในศาลชั้นต้นและศาลแขวง ส่วนองค์คณะใหญ่ประกอบไปด้วยผู้พิพากษา 3 นายและผู้พิพากษาสมทบอีก 2 นายซึ่งพิจารณาคดีในศาลชั้นต้น ซึ่งอุทธรณ์มาจากองค์คณะเล็ก ส่วนในศาลสูงจะมีผู้พิพากษา 3 นายแสดงให้เห็นว่าการพิจารณาคดีที่ใช้องค์คณะเล็กทางอาญานั้นเพียงแค่เสียงของผู้พิพากษาสมทบก็เป็นเสียงข้างมากที่สามารถลงโทษจำเลยได้ แต่ในการพิจารณาคดีที่ต้องใช้้องค์คณะใหญ่ทางอาญา เพียงแค่เสียงของผู้พิพากษาก็เป็นเสียงข้างมากที่สามารถลงโทษจำเลยได้ ส่วนในศาลสูงนั้นมีเพียงผู้พิพากษาเท่านั้นที่เป็นองค์คณะ ส่วนในสาธารณรัฐฝรั่งเศสมีผู้พิพากษาสมทบ 6 คน ผู้พิพากษา 3 คน การที่จะลงโทษจำเลยได้ต้องมีคะแนนเสียง 6 เสียง แสดงให้เห็นว่าเพียงแค่เสียงของผู้พิพากษาสมทบก็สามารถลงโทษจำเลยได้ถึงแม้ผู้พิพากษาจะไม่เห็นด้วย ส่วนในประเทศญี่ปุ่นมีผู้พิพากษาสมทบ 6 คน ผู้พิพากษา 3 คน การที่จะลงโทษจำเลยได้จะต้องผู้พิพากษา 1 ท่าน และผู้พิพากษาสมทบ 1 ท่าน แสดงให้เห็นว่าในประเทศญี่ปุ่นยังให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของผู้พิพากษาอยู่

หากพิจารณาในเรื่องของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน การที่ผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบปรึกษาหารือ โดยผู้พิพากษาสมทบสามารถแสดงความคิดเห็นต่อผู้พิพากษาได้โดยตรง แสดงให้เห็นว่าระบบผู้พิพากษาสมทบมีการให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในระดับร่วมแสดงความคิดเห็นได้ผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบจะร่วมตัดสินความคิดและกำหนดโทษร่วมกัน เป็นการให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในระดับร่วมตัดสินใจได้ และการที่ให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญานั้น เป็นการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการพิจารณาพิพากษาคดีของผู้พิพากษาได้ เพราะประชาชนจะทราบถึงการสืบพยานการตัดสินโทษของผู้พิพากษา ซึ่งเป็นการตรวจสอบการทำงานของผู้พิพากษาไปด้วย

(7) การอุทธรณ์คำพิพากษา

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีคำพิพากษาของผู้พิพากษาสมทบสามารถอุทธรณ์ได้ โดยในศาลแขวงสามารถอุทธรณ์ต่อศาลชั้นต้น คำพิพากษาของศาลชั้นต้นสามารถอุทธรณ์ต่อศาลสูงซึ่งเฉพาะในศาลแขวงและศาลชั้นต้นเท่านั้นที่มีผู้พิพากษาสมทบ ส่วนในศาลสูงไม่มีผู้พิพากษาสมทบ ส่วนในสาธารณรัฐฝรั่งเศสคำพิพากษาของผู้พิพากษาสมทบจะอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ได้ โดยจะมีผู้พิพากษาสมทบทั้งในศาลชั้นต้นและชั้นอุทธรณ์ ส่วนประเทศญี่ปุ่นคำพิพากษาของ

ผู้พิพากษาสมทบอุทธรณ์ได้ แต่ในชั้นอุทธรณ์จะมีเพียงผู้พิพากษาเท่านั้น

ระบบผู้พิพากษาสมทบในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศสและประเทศญี่ปุ่นมีการอุทธรณ์คำพิพากษาของผู้พิพากษาสมทบได้ ซึ่งแตกต่างจากระบบลูกขุนที่คำพิพากษาของลูกขุนที่ไม่สามารถอุทธรณ์ได้ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและประเทศญี่ปุ่นนั้น ในศาลสูงจะมีองค์คณะเพียงผู้พิพากษาเท่านั้น จะไม่มีผู้พิพากษาสมทบเข้าไปมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการลดความน่าเชื่อถือของระบบผู้พิพากษาสมทบลง เพราะเป็นการให้ผู้พิพากษามากกลับคำตัดสินของประชาชน ผู้วิจัยจึงเห็นด้วยกับระบบการอุทธรณ์ของสาธารณรัฐฝรั่งเศสมากกว่าที่มีผู้พิพากษาสมทบในชั้นอุทธรณ์และถือว่าคิดเป็นที่สุด

2.3 เปรียบเทียบระบบลูกขุนและผู้พิพากษาสมทบ

รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในต่างประเทศ ซึ่งได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร สาธารณรัฐเกาหลี สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส และประเทศญี่ปุ่น สามารถเปรียบเทียบรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในประเทศต่าง ๆ ได้ ดังแสดงในตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 ตารางเปรียบเทียบรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในต่างประเทศ

	สหราชอาณาจักร	สหรัฐอเมริกา	สาธารณรัฐเกาหลี	สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	สาธารณรัฐฝรั่งเศส	ประเทศญี่ปุ่น
ระบบการมีส่วนร่วม	ระบบลูกขุน	ระบบลูกขุน	ระบบลูกขุน	ระบบผู้พิพากษาสมทบ	ระบบผู้พิพากษาสมทบ (ศาลลูกขุน)	ระบบผู้พิพากษาสมทบ (Saiban-in)
ระบบกฎหมาย	Common law	Common law	Civil law	Civil law	Civil law	Civil law
ระบบการพิจารณาคดี	ระบบกล่าวหา	ระบบกล่าวหา	ระบบกล่าวหา	ระบบไต่สวน	ระบบไต่สวน	ระบบกล่าวหา
อายุ	อายุ 18-70 ปี	อายุไม่ต่ำกว่า 18 ปี	อายุไม่ต่ำกว่า 20 ปี	อายุ 25-70 ปี	อายุไม่ต่ำกว่า 23 ปี	อายุไม่ต่ำกว่า 20 ปี
องค์คณะ	ผู้พิพากษา 1 คน	ผู้พิพากษา 1 คน	ผู้พิพากษา 3 คน	ผู้พิพากษา 1-3 คน	ผู้พิพากษา 3 คน	ผู้พิพากษา 3 คน

	สหราชอาณาจักร	สหรัฐอเมริกา	สาธารณรัฐเกาหลี	สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	สาธารณรัฐฝรั่งเศส	ประเทศญี่ปุ่น
	ลูกขุน 6-12 คน	ลูกขุน 7-12 คน	ลูกขุน 5-9 คน	ผู้พิพากษาสมทบ 1-2 คน	ผู้พิพากษาสมทบ 6-9 คน	ผู้พิพากษาสมทบ 4-6 คน
ประเภทคดี	คดีอาญาร้ายแรง	คดีอาญาทุกประเภท	คดีอาญาร้ายแรง	คดีอาญาที่มีโทษจำคุก 1 ปีขึ้นไป	คดีอาญาที่มีโทษจำคุกตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไปและความผิดที่มีโทษร้ายแรงบางประเภท	คดีอาญาที่มีโทษจำคุกตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป
สิทธิของจำเลย	จำเลยมีสิทธิขอพิจารณาคดีโดยลูกขุน	จำเลยมีสิทธิขอพิจารณาคดีโดยลูกขุน	เป็นสิทธิของจำเลยที่จะเลือกพิจารณาคดีโดยลูกขุนหรือไม่ก็ได้ แต่ผู้พิพากษามีสิทธิไม่อนุญาต	จำเลยไม่มีสิทธิปฏิเสธ	จำเลยไม่มีสิทธิปฏิเสธ	จำเลยไม่มีสิทธิปฏิเสธ
การคัดเลือก	สุ่มจากบัญชีรายชื่อ	สุ่มจากบัญชีรายชื่อ	สุ่มจากบัญชีรายชื่อ	รับสมัครเสนอชื่อและสุ่มจากบัญชีรายชื่อ	สุ่มจากบัญชีรายชื่อ	สุ่มจากบัญชีรายชื่อ
การถามพยาน	ห้ามถามพยาน	ห้ามถามพยาน	ห้ามถามพยาน	ถามพยานได้โดยตรง	ถามพยานได้โดยตรง	ถามพยานได้โดยตรง
อำนาจพิจารณาคดี	ลูกขุนวินิจฉัยความคิดจำเลยผู้พิพากษากำหนดโทษ	ลูกขุนวินิจฉัยความคิดจำเลยผู้พิพากษากำหนดโทษ	ลูกขุนวินิจฉัยความคิดและตัดสินโทษร่วมกับผู้พิพากษา	ผู้พิพากษาสมทบและผู้พิพากษาศักดิ์ชั้นคดีร่วมกันและ	ผู้พิพากษาสมทบและผู้พิพากษาศักดิ์ชั้นคดีและกำหนด	ผู้พิพากษาสมทบและผู้พิพากษาศักดิ์ชั้นคดีและกำหนด

	สหราชอาณาจักร	สหรัฐอเมริกา	สาธารณรัฐเกาหลี	สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	สาธารณรัฐฝรั่งเศส	ประเทศญี่ปุ่น
	และข้อกฎหมาย	และข้อกฎหมาย บางมลรัฐ ถูกขุ่นกำหนด โทษได้		กำหนดโทษร่วมกัน	โทษร่วมกัน	โทษร่วมกัน
คะแนนเสียง	เอกฉันท์/เสียงข้างมาก	เอกฉันท์/เสียงข้างมาก	ถ้ามติไม่เอกฉันท์ต้องฟังความเห็นผู้พิพากษาแต่ผู้พิพากษาไม่มีสิทธิลงคะแนนเสียง	เสียงข้างมาก	เสียงข้างมาก	เสียงข้างมากแต่จะต้องเป็นคะแนนเสียงผู้พิพากษาอย่างน้อย 1 คน
ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่	เป็นคดี ๆ	เป็นคดี ๆ	เป็นคดี ๆ	เป็นระยะเวลาตามที่กฎหมายกำหนด	เป็นคดี ๆ	เป็นคดี ๆ
การอุทธรณ์	อุทธรณ์ได้เฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย	อุทธรณ์ได้เฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย	อุทธรณ์ได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายต่อผู้พิพากษา	อุทธรณ์ต่อผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบแต่ฎีกาต่อผู้พิพากษา 3 นาย	อุทธรณ์ได้ชั้นอุทธรณ์จะมีผู้พิพากษา 3 คน ผู้พิพากษาสมทบ 9 คน	อุทธรณ์ต่อผู้พิพากษา 3 นาย

จากตารางเปรียบเทียบรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาของต่างประเทศดังกล่าวนี้ จะพบถึงความเหมือนและความแตกต่างของระบบลูกขุนและระบบผู้พิพากษาสมทบตามที่แสดงในตารางที่ 4.2

สำหรับประเด็นที่เป็นสาระสำคัญของระบบลูกขุนและระบบผู้พิพากษาสมทบของต่างประเทศนั้นเมื่อนำมาเปรียบเทียบโดยดูจากตารางที่ 4.3 พบว่า ระบบลูกขุนและระบบผู้พิพากษาสมทบบ้างมีจำนวนผู้พิพากษาเป็นองค์คณะตั้งแต่ 1-3 คนขึ้นไป ส่วนจำนวนประชาชนในระบบลูกขุนมีประชาชนซึ่งเป็นลูกขุนขั้นต่ำ 6 คนขึ้นไป ส่วนระบบผู้พิพากษาสมทบบ้างมีประชาชนซึ่งเป็นผู้พิพากษาสมทบตั้งแต่ 1 คนขึ้นไป ส่วนอำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาในระบบลูกขุนมีอำนาจแค่พิจารณาปัญหาข้อกฎหมายและกำหนดโทษ ไม่มีอำนาจตัดสินความผิดจำเลยซึ่งหน้าที่ในการตัดสินความผิดของจำเลยเป็นหน้าที่ของประชาชน แต่ในระบบผู้พิพากษาสมทบผู้พิพากษามีอำนาจพิจารณาทั้งปัญหาข้อกฎหมาย รวมไปถึงตัดสินความผิดของจำเลยและกำหนดโทษร่วมกับประชาชน ในเรื่องการถามพยานระบบลูกขุน คณะลูกขุนไม่สามารถถามพยานได้โดยตรงแต่ระบบผู้พิพากษาสมทบ ผู้พิพากษาสมทบสามารถถามพยานได้โดยตรง ในเรื่องคะแนนเสียงที่สามารถลงโทษจำเลยได้นั้น ในระบบลูกขุนอาจเป็นเสียงข้างมากหรือมติเอกฉันท์ก็ได้ แต่ในระบบผู้พิพากษาสมทบเป็นเสียงข้างมากเท่านั้น ในเรื่องการอุทธรณ์ระบบลูกขุนไม่สามารถอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงได้ แต่ระบบผู้พิพากษาสมทบสามารถอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงได้ (ดูตารางที่ 4.3)

ตารางที่ 4.3 การเปรียบเทียบระบบลูกขุนและผู้พิพากษาสมทบ

ประเด็นเปรียบเทียบ	ระบบลูกขุน	ระบบผู้พิพากษาสมทบ
จำนวนผู้พิพากษา	1-3 คน	1-3 คน
จำนวนประชาชน	6 คนขึ้นไป	1 คนขึ้นไป
อำนาจหน้าที่ผู้พิพากษา	พิจารณาเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายและกำหนดโทษ	พิจารณาปัญหาข้อกฎหมายพิจารณาความผิดของจำเลยและกำหนดโทษร่วมกับผู้พิพากษาสมทบ
อำนาจหน้าที่ของประชาชน	พิจารณาเฉพาะความผิดของจำเลย (บางประเทศประชาชนเป็นผู้พิจารณา กำหนดโทษจำเลยได้)	พิจารณาความผิด และกำหนดโทษร่วมกับผู้พิพากษา
การถามพยาน	ไม่สามารถถามพยานได้โดยตรง	สามารถถามพยานได้โดยตรง
คะแนนเสียง	เอกฉันท์/เสียงข้างมาก	เสียงข้างมาก
การอุทธรณ์	ห้ามอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง	อุทธรณ์ได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย

2.4 ข้อดีและข้อเสียระบบลูกขุนและผู้พิพากษาสมทบ

ระบบลูกขุนและผู้พิพากษาสมทบทำให้สามารถวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสียของระบบทั้งสองได้ ดังนี้

1) ข้อดีและข้อเสีย ของระบบลูกขุน

ระบบลูกขุน มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ดังนี้

(1) ข้อดีของระบบลูกขุน

(1.1) ระบบลูกขุนเป็นระบบที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญานอกจากจะเป็นการส่งเสริมและพัฒนาระบบประชาธิปไตยแล้ว ยังเป็นการแสดงให้เห็นว่ารัฐไม่ต้องการผูกขาดอำนาจไว้ฝ่ายเดียว นอกจากนี้ยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของประชาชนในประเทศว่าสามารถที่จะเข้าร่วมในกระบวนการยุติธรรมได้ ทำให้ประชาชนในประเทศนั้น ๆ ให้ความสนใจในกระบวนการยุติธรรมมากขึ้น ซึ่งจะทำให้กระบวนการยุติธรรมเจริญก้าวหน้าขึ้นไป

(1.2) ระบบลูกขุนเป็นระบบที่ไม่มีกรแทรกแซงจากผู้พิพากษาเมื่อพิจารณาถึงระบบลูกขุนในสหรัฐอเมริกาหรือสหราชอาณาจักรนั้น จะเห็นได้ว่า ผู้พิพากษาในสหรัฐอเมริกาและสหราชอาณาจักรนั้น จะมาจากการเลือกตั้งหรือแต่งตั้งซึ่งบ่อยครั้งจะเห็นได้ว่าการแทรกแซงจากผู้พิพากษา โดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกาที่การเข้าสู่ตำแหน่งผู้พิพากษาจะเกี่ยวพันกับพรรคการเมือง ระบบลูกขุนจึงเป็นระบบที่แก้ไขปัญหาดังกล่าวได้เพราะเป็นระบบที่ไม่เปิดช่องให้ผู้พิพากษาซึ่งอาจมีความไม่สุจริต หรือมีผลประโยชน์เกี่ยวพัน เข้าร่วมในการตัดสินใจว่าจำเลยมีความผิดหรือไม่ นอกจากนี้ยังผู้พิพากษายังไม่สามารถแสดงความคิดเห็นเพื่อโน้มน้าวคณะลูกขุนได้อีกด้วย

(1.3) ระบบลูกขุนจะประกอบไปด้วยจำนวนลูกขุน อย่างน้อย 6 คนขึ้นไป ฉะนั้นการที่จะแทรกแซง ช่มชู้ ตัดสินบนลูกขุนทั้งหมดเพื่อเปลี่ยนผลของคำพิพากษา จะเป็นไปได้ยากกว่าการที่จะแทรกแซงผู้พิพากษาเพียงไม่กี่คน

(1.4) คำตัดสินของคณะลูกขุนถือว่ามาจากประชาชนที่ใช้วิจารณญาณของวิญญูชนในการตัดสินใจ ซึ่งในระบบลูกขุนต้องมีประชาชนอย่างน้อย 6 คน ย่อมดีกว่าการให้ผู้พิพากษาเพียงไม่กี่คนมาตัดสิน โดยเฉพาะในปัญหาข้อเท็จจริง หากผู้พิพากษาไม่มีประสบการณ์ในเรื่องนั้น จะทำให้ไม่สามารถวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงได้อย่างถูกต้อง

(2) ข้อเสียของระบบลูกขุน

(2.1) เนื่องจากระบบลูกขุนเป็นระบบที่ต้องให้ประชาชนเข้าร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดี จึงต้องมีการใช้งบประมาณและเวลาที่มากกว่าการให้เฉพาะผู้พิพากษาพิจารณา

พิพากษาคดีซึ่งจะทำให้กระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีล่าช้าลง

(2.2) ในบางคดีที่มีความยุ่งยากและซับซ้อน ในการรับฟังพยานหลักฐาน ประชาชนทั่วไปอาจจะไม่สามารถวิเคราะห์ข้อเท็จจริงได้และผู้พิพากษาไม่สามารถเข้าร่วมในการ ตัดสินคดีได้ ทำให้ไม่สามารถชี้แนะแนวทางได้ ซึ่งจะแตกต่างจากระบบผู้พิพากษาสมทบที่ ผู้พิพากษาสามารถเข้าร่วมตัดสินความคิด สามารถอธิบายในประเด็นที่ผู้พิพากษาสมทบไม่เข้าใจได้

(2.3) เนื่องจากระบบลูกขุนเป็นระบบที่อาศัยสามัญสำนึกหรือวิจารณญาณ ของวิญญาณในการตัดสินคดี ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม ประสบการณ์ชีวิตของแต่ละบุคคล ซึ่งจะแตกต่างกันออกไป ในบางคดีจึงอาจเกิดการลำเอียงขึ้นในความแตกต่างของเชื้อชาติ เช่น ปัญหาเรื่องเชื้อชาติหรือสีผิว หากคณะลูกขุนเป็นคนสีผิวฝ่ายไหนมาก ฝ่ายนั้นมักจะชนะคดี ซึ่งยังเป็นข้อเสียของระบบลูกขุนในประเทศที่มีหลายเชื้อชาติอยู่นั้นเองดังนั้นลูกขุนแต่ละคนที่ เข้ามาเป็นลูกขุน จึงอาจมีความเอนเอียงมาแต่แรกตามสภาพแวดล้อมของตน

(2.4) การเข้ามาเป็นลูกขุนนั้น เป็นระบบที่บังคับให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในกระบวนการยุติธรรม หากผู้ใดได้รับหมายเรียกแล้วไม่เข้าร่วมการพิจารณาพิพากษาคดีจะมีความผิดตามกฎหมาย อาจเรียกได้ว่าเป็นการบังคับให้ประชาชนเข้าร่วมเป็นลูกขุน ไม่ได้เกิดจากความเต็มใจของประชาชน ซึ่งประชาชนที่เข้าไปร่วมเป็นคณะลูกขุนนั้นอาจไม่ให้ความสนใจในการดำเนินคดีดังกล่าวเท่าที่ควรนอกจากนี้ยังกระทบถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องกับลูกขุน เช่น นายจ้างที่ต้องปล่อยให้ลูกจ้างไปทำหน้าที่ลูกขุน

(2.5) คำพิพากษาของระบบลูกขุนนั้น ไม่สามารถอุทธรณ์ได้ในปัญหาข้อเท็จจริง ทำให้ไม่มีการตรวจสอบดุลพินิจของคณะลูกขุนอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งแตกต่างจากระบบผู้พิพากษาสมทบ ซึ่งมีการอุทธรณ์ได้ในปัญหาข้อเท็จจริง

(2.6) ระบบลูกขุนในบางประเทศยังไม่ให้ลูกขุนมีส่วนในการกำหนดโทษด้วย ซึ่งจะเห็นได้ว่าผู้พิพากษาอาจลงโทษไม่ตรงตามเจตนาของลูกขุน

2) ข้อดีและข้อเสียของระบบผู้พิพากษาสมทบ

ในระบบผู้พิพากษาสมทบบมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ดังนี้

(1) ข้อดีของระบบผู้พิพากษาสมทบ

(1.1) เป็นระบบที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดี โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมพิจารณาพิพากษาคดีและตัดสินโทษร่วมกับผู้พิพากษานั้นผู้พิพากษสามารถชี้แนะผู้พิพากษาสมทบได้ ในประเด็นที่อาจต้องใช้ความรู้ทางด้านกฎหมาย ซึ่งจะทำให้การตัดสินคดีเป็นไปโดยถูกต้องและยุติธรรมมากขึ้น

(1.2) นอกจากจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีแล้ว ยังเป็นระบบที่เปิดโอกาสให้มีการทบทวนคำพิพากษาได้ โดยสามารถอุทธรณ์คำพิพากษาได้

(1.3) เป็นระบบที่เปิดโอกาสให้ผู้พิพากษาสมทบสามารถถามพยานได้โดยตรง ซึ่งในกรณีที่เกิดข้อสงสัยในพยานหลักฐาน ผู้พิพากษาสมทบสามารถซักถามจนเข้าใจได้ ซึ่งจะแตกต่างจากระบบลูกขุน ซึ่งห้ามมิให้มีการถามพยานโดยตรง ซึ่งบางกรณีคณะลูกขุนยังมีความสงสัยในพยานหลักฐานแต่เมื่อไม่สามารถถามพยานได้ ทำให้ไม่สามารถตัดสินคดีออกมาให้เกิดความยุติธรรมได้มากที่สุด

(1.4) จำนวนผู้พิพากษาสมทบที่เป็นองค์คณะนั้นขั้นต่ำเพียง 1 คน ทำให้สามารถหาผู้พิพากษาสมทบได้ง่ายกว่าระบบลูกขุนที่ต้องมีจำนวนลูกขุนถึง 6 คน

(2) ข้อเสียของระบบผู้พิพากษาสมทบ

(2.1) เป็นระบบที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา โดยผู้พิพากษาสมทบจะร่วมปรึกษารื้อหรือกับผู้พิพากษาในการพิจารณาคดี รวมทั้งกำหนดโทษ การที่ผู้พิพากษาร่วมปรึกษารื้อหรือกับผู้พิพากษาสมทบนั้น จึงมีความเป็นไปได้ที่ผู้พิพากษาจะแนะนำผู้พิพากษาสมทบไปตามแนวทางของตน ซึ่งหากผู้พิพากษาไม่สุจริตแล้ว ย่อมก็ให้เกิดความอยุติธรรมขึ้นในคดีได้

(2.2) ในองค์คณะของระบบผู้พิพากษาสมทบอาจมีผู้พิพากษาสมทบเพียง 1 คน ซึ่งมีจำนวนน้อยกว่าระบบลูกขุนซึ่งต้องมีลูกขุนขั้นต่ำ 6 คน ทำให้การตัดสินคดีในระบบผู้พิพากษาสมทบอาจจะไม่ได้มาจากเสียงของประชาชนที่ผ่านการปรึกษารื้อหรือกันเหมือนในระบบลูกขุน

3. รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในประเทศไทย

ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยจะเห็นได้จากกรณีที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นต้นมา จนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 แนวนโยบายแห่งรัฐได้บัญญัติแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ โดยให้ความสำคัญกับการที่ประชาชนสามารถเข้าไปตรวจสอบและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการภาครัฐได้ ในส่วนของอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารนั้น มีการให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในอำนาจทั้งสองหลายรูปแบบ เช่น การเสนอกฎหมาย การตรวจสอบ การถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง การออกเสียงประชามติ และการเลือกตั้งทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น ส่วนอำนาจตุลาการนั้นมีข้อจำกัดในการให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจตุลาการหากพิจารณาอำนาจของตุลาการนั้น

ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 188 บัญญัติไว้ว่า

“การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นอำนาจของศาล ซึ่งต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย และในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

ผู้พิพากษาและตุลาการย่อมมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายให้เป็นไปโดยรวดเร็ว เป็นธรรม และปราศจากอคติทั้งปวง”

จากรัฐธรรมนูญจะเห็นได้ว่าอำนาจตุลาการเป็นอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีในปัจจุบันตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้ศาลใช้อำนาจตุลาการในการพิจารณาพิพากษาคดี ซึ่งมีศาล 4 ศาล คือ ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง ศาลทหาร และศาลรัฐธรรมนูญ สำหรับในงานวิจัยเล่มนี้ มุ่งศึกษาและวิจัยเฉพาะในศาลยุติธรรมที่ทำหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและคดีอาญา ในส่วนของคดีแพ่งเป็นคดีที่ฟ้องร้องของเอกชนต่อเอกชน เช่น คดีกู้ยืมเงิน คดีฟ้องให้รับผิดชอบตามสัญญา โดยคดีแพ่งมีโทษเพียงการบังคับคดีให้ชำระหนี้เท่านั้น ซึ่งแตกต่างกับคดีอาญาจะมีโทษที่กระทบต่อสิทธิ เสรีภาพ ของประชาชน โดยมีการกำหนดโทษไว้ 5 ประเภท คือ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สินในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาจึงมีความจำเป็นต้องให้ความสำคัญมากกว่าในคดีอื่น ๆ

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในอำนาจอธิปไตยเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ ในส่วนอำนาจตุลาการนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญายังจำกัดเพียงระบบผู้พิพากษาสมทบในศาลชั้นอุทธรณ์เท่านั้นยังไม่มีกรยอมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในศาลอาญา ส่วนพยานผู้เชี่ยวชาญมีบทบาทเพียงให้ความคิดเห็นเท่านั้นไม่สามารถมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้พิพากษาซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้พิจารณาพิพากษาคดีจะต้องผ่านการคัดเลือกเป็นผู้มีความรู้ในด้านกฎหมาย นอกจากนี้การที่ผู้พิพากษาจะตัดสินคดีนั้น คำพิพากษาอยู่ภายใต้พระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ การที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีจึงมีความละเอียดอ่อนดังนั้นจึงต้องมีการวิเคราะห์หารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่มีความเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยเพื่อให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญามีความเป็นสากลเทียบเท่าอารยประเทศที่มีรูปแบบที่ชัดเจนที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในประเทศไทยนั้นจะพบในรูปแบบของระบบผู้พิพากษาสมทบและพยานผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

3.1 ระบบผู้พิพากษาสมทบ

ระบบผู้พิพากษาสมทบเป็นอีกระบบหนึ่งที่มีการให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดี โดยในประเทศไทยนั้นมีการนำระบบผู้พิพากษาสมทบไปใช้เฉพาะในศาลชั้นอุทธรณ์เท่านั้นจะแตกต่างจากต่างประเทศที่มีการนำไปใช้ในศาลอาญาซึ่งระบบผู้พิพากษาสมทบบมีในศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และศาลแรงงาน แต่เฉพาะศาลเยาวชนและครอบครัว และศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศที่มีการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา เท่านั้น ในงานวิจัยนี้จึงขอลำถึงเฉพาะศาลเยาวชนและครอบครัว และศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเท่านั้น

1) หลักการของระบบผู้พิพากษาสมทบ

ประเทศไทยมีการใช้ระบบผู้พิพากษาสมทบพิจารณาพิพากษาคดีอาญาเฉพาะในศาลเยาวชนและครอบครัว และศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเท่านั้น ไม่มีการนำมาใช้ในศาลอาญาเหมือนเช่นในต่างประเทศ เพราะวัตถุประสงค์ของการที่มีผู้พิพากษาสมทบในศาลชั้นอุทธรณ์เหล่านี้ เนื่องจากต้องการให้บุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้นเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา เพราะคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว และศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศนั้นเป็นคดีที่ต้องอาศัยผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษ ซึ่งผู้พิพากษาอาจจะขาดความรู้ในเรื่องนั้นไป จึงต้องมีผู้พิพากษาสมทบเพื่อช่วยพิจารณาพิพากษาคดี เพื่อให้คำพิพากษามีความถูกต้องและยุติธรรมมากที่สุด ซึ่งจะแตกต่างกับระบบลูกขุนหรือระบบผู้พิพากษาสมทบในต่างประเทศที่มีวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม ฉะนั้นในความเห็นของผู้วิจัยระบบผู้พิพากษาสมทบในประเทศไทยอาจไม่ได้มีวัตถุประสงค์โดยตรงที่ต้องการให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดี แต่อาจกล่าวได้ว่าระบบผู้พิพากษาสมทบในประเทศไทยทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน เพราะมีการให้ประชาชนซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดี เช่น ในศาลเยาวชนและครอบครัว มีการให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการเป็นผู้พิพากษาสมทบแต่กำหนดคุณสมบัติไว้ว่าบุคคลนั้นจะต้องมีประสบการณ์เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน หรือในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ผู้พิพากษาสมทบต้องมีประสบการณ์ทำงานเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาหรือการค้าระหว่างประเทศ ระบบผู้พิพากษาสมทบของไทยจึงเป็นระบบที่มีการให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีและในขณะเดียวกันประชาชนที่เข้าไปก็มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญที่สามารถช่วยเหลือผู้พิพากษาได้

2) การมีส่วนร่วมในระบบผู้พิพากษาสมทบ

ระบบผู้พิพากษาสมทบของไทย รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกที่มี

ประชากรสัมภพณ์ ประกอบด้วย ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ ทนายความ นักวิชาการ และ ผู้พิพากษาสมทบ กลุ่มละ 4 คน ที่ให้ความคิดเห็นตามประเด็นวิเคราะห์ ดังนี้

(1) คุณสมบัติของผู้พิพากษาสมทบ

ศาลเยาวชนและครอบครัวได้กำหนดคุณสมบัติของผู้พิพากษาสมทบในศาลเยาวชนและครอบครัวไว้ว่าต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 35 ปี และกำหนดคุณสมบัติเฉพาะไว้ว่าต้องมีหรือเคยมีบุตรหรือเคยอบรมเลี้ยงดูเด็กหรือเคยทำงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์หรือการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กเยาวชนหรือครอบครัวมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่าสามปีนอกจากนี้ในเรื่องการศึกษายังกำหนดคุณสมบัติไว้ว่าต้องจบการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี และกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่ไม่สามารถเป็นผู้พิพากษาสมทบไว้ เช่น เป็นข้าราชการหรือผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐข้าราชการการเมืองสมาชิกรัฐสภาหรือทนายความไม่เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นเป็นต้น ส่วนในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ได้กำหนดคุณสมบัติไว้ว่ามีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีบริบูรณ์และกำหนดคุณสมบัติเฉพาะไว้ว่าต้องมีความรู้ความชำนาญทางทรัพย์สินทางปัญญาหรือการค้าระหว่างประเทศแต่ไม่มีการกำหนดเรื่องการศึกษาไว้ และกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่ไม่สามารถเป็นผู้พิพากษาสมทบไว้ เช่น เป็นข้าราชการการเมืองกรรมการพรรคการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมืองสมาชิกรัฐสภาผู้บริหารหรือสมาชิกสภากรุงเทพมหานครผู้บริหารราชการส่วนท้องถิ่นหรือสมาชิกสภาท้องถิ่นข้าราชการอัยการข้าราชการตำรวจหรือทนายความ เป็นต้น

คุณสมบัติของผู้พิพากษาสมทบในเรื่องอายุนั้นศาลเยาวชนและครอบครัวมีการกำหนดอายุไว้ว่าต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 35 ปี ส่วนในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางกำหนดอายุไว้ว่าต้องไม่ต่ำกว่า 30 ปี ซึ่งเห็นได้ว่าการกำหนดอายุของผู้พิพากษาสมทบศาลเยาวชนและครอบครัวและศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางไว้ค่อนข้างสูง เพราะหากเปรียบเทียบกับผู้พิพากษา จะเห็นได้ว่าอายุเริ่มต้นของผู้พิพากษาต้องไม่ต่ำกว่า 25 ปี แสดงให้เห็นว่าผู้ที่เข้ามาเป็นผู้พิพากษาสมทบจะต้องมีวุฒิภาวะที่มากพอสมควรที่จะเป็นผู้พิพากษาสมทบได้ ส่วนในเรื่องของการศึกษานั้นศาลเยาวชนและครอบครัวกำหนดการศึกษาขั้นต่ำไว้ว่าต้องจบปริญญาตรีแต่ในศาลทรัพย์สินทางปัญญาไม่ได้กำหนดการศึกษาขั้นต่ำไว้ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะคุณสมบัติเฉพาะของผู้พิพากษาสมทบในศาลเยาวชนและครอบครัวที่กำหนดไว้ว่าต้องเป็นผู้มีประสบการณ์เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนสามปีนั้น เป็นคุณสมบัติที่ค่อนข้างกว้าง ประชาชนที่เข้ามาเป็นผู้พิพากษาสมทบอาจจะไม่ได้เป็นผู้มีความสามารถเพียงพอที่จะเป็นผู้พิพากษาสมทบได้ เพราะการเป็นผู้พิพากษาสมทบนั้นจะต้องร่วมกับผู้พิพากษาคัดสินคดี ซึ่งหากประชาชนที่เข้ามาไม่มีความสามารถเพียงพอระบบผู้พิพากษาสมทบก็จะไม่เกิด

ประโยชน์ ศาลเยาวชนจึงกำหนดคุณสมบัติไว้ว่าผู้เข้ามาเป็นผู้พิพากษาสมทบในศาลเยาวชนและครอบครัวต้องจบปริญญาตรี เพื่อจะได้ผู้มีความรู้ ความสามารถในระดับที่สามารถเข้ามาเป็นผู้พิพากษาสมทบได้ ส่วนในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางไม่ได้กำหนดเรื่องระดับการศึกษาไว้ ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นเพราะศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางกำหนดคุณสมบัติเฉพาะไว้ว่าต้องมีความรู้ทางด้านทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งทั้งสองเรื่องเป็นเรื่องที่มีความเฉพาะด้าน โดยส่วนใหญ่ผู้ที่เข้ามาเป็นผู้พิพากษาสมทบจึงเป็นผู้ที่มีความสามารถในระดับที่สามารถเข้ามาเป็นผู้พิพากษาสมทบได้อยู่แล้ว ในเรื่องคุณสมบัติของผู้พิพากษาสมทบของไทยนี้ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ถึงความเหมาะสมของคุณสมบัติของผู้พิพากษาสมทบผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่าคุณสมบัติของผู้พิพากษาสมทบทั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีความเหมาะสมอยู่แล้ว ทั้งในเรื่องของอายุและการศึกษา

(2) องค์คณะ

ศาลเยาวชนและครอบครัว องค์คณะจะมีผู้พิพากษา 2 คน ผู้พิพากษาสมทบอีก 2 คน รวมเป็น 4 คน ซึ่งอย่างน้อยหนึ่งคนต้องเป็นสตรีร่วมเป็นองค์คณะในการพิจารณาคดีด้วยส่วนในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง องค์คณะจะประกอบไปด้วยผู้พิพากษา 2 คน และผู้พิพากษาสมทบ 1 คนรวมเป็น 3 คน

องค์คณะของศาลเยาวชนและครอบครัวมีจำนวนผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบเท่ากัน ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ในทุกกลุ่มเห็นด้วยกับจำนวนองค์คณะดังกล่าว ที่ควรมีจำนวนผู้พิพากษาสมทบเท่ากับผู้พิพากษา และควรเป็นสตรีหนึ่งคน โดยในกลุ่มนักวิชาการ ได้มีผู้ให้ความเห็นไว้ว่าการพิจารณาพิพากษาคดีในศาลเยาวชนและครอบครัวมีความละเอียดอ่อน เพราะวัตถุประสงค์ของศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษจำเลย แต่วัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ผู้พิพากษาอาจไม่มีประสบการณ์เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนมากเพียงพอ การที่มีผู้พิพากษาสมทบเข้ามามีส่วนร่วม โดยเฉพาะหนึ่งคนนั้นต้องเป็นสตรี ซึ่งมีความละเอียดอ่อนมากกว่าบุรุษ จึงเป็นแนวทางที่ถูกต้องที่จะทำให้เด็กและเยาวชนได้รับการแก้ไขฟื้นฟูไปในทางที่ถูกต้องได้

ส่วนในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางนั้นจะมีจำนวนผู้พิพากษา 2 คน ซึ่งมากกว่าผู้พิพากษาสมทบซึ่งมีจำนวนแค่ 1 คน จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้สัมภาษณ์โดยส่วนใหญ่เห็นว่าองค์คณะในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางมีความเหมาะสมดีแล้ว โดยผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางได้ให้ความคิดเห็นว่า ถึงแม้ว่าผู้พิพากษามีจำนวนมากกว่าผู้พิพากษาสมทบแต่ก็ได้มีผลต่อการ

ลงคะแนนเสียง เพราะโดยส่วนใหญ่ภายหลังจากที่การพิจารณาพิพากษาคดีสิ้นสุดลง ผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบจะมีการปรึกษารื้ออีกกัน หลักปฏิบัติจริงๆ แล้ว การลงคะแนนเสียงแทบจะไม่เกิดขึ้น ฉะนั้นถึงแม้ว่าในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางจะมีจำนวนผู้พิพากษาสมทบน้อยกว่าผู้พิพากษาก็ไม่ได้ส่งผลต่อคำพิพากษาแต่อย่างใด ส่วนฝ่ายที่มีความเห็นแย้งมีความเห็นว่าผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางควรจะมีองค์คณะเท่ากับผู้พิพากษา เพื่อให้การลงคะแนนเสียงในกรณีที่เกิดความขัดแย้งขึ้นเป็นไปตามหลักเสียงข้างมาก ไม่เช่นนั้นความคิดเห็นของผู้พิพากษาสมทบอาจจะไม่ได้รับความสนใจ

สำหรับผู้วิจัยมีความเห็นว่าองค์คณะของศาลเยาวชนและครอบครัว และศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางมีความเหมาะสมดีแล้ว เพราะการพิจารณาคดีของผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบนั้นจะมีลักษณะเป็นการฟังความเห็นกัน โดยเฉพาะในศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งการพิจารณาพิพากษาคดีมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนมากกว่า ส่วนในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางนั้น ก่อนการพิจารณาพิพากษาคดีจะมีการคัดเลือกผู้พิพากษาสมทบที่มีความเชี่ยวชาญตรงกับคดีที่ขึ้นพิจารณา ผู้พิพากษาสมทบจะช่วยผู้พิพากษาในประเด็นที่ผู้พิพากษาอาจไม่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องนั้น ในทางปฏิบัติการทำคำพิพากษาส่วนใหญ่จะมีการฟังเหตุผลของแต่ละฝ่าย และในกรณีที่เกิดความขัดแย้งขึ้น ถึงแม้ว่าผู้พิพากษาสมทบจะมีคะแนนเสียงน้อยกว่าผู้พิพากษา แต่ผู้พิพากษาสมทบสามารถเขียนความเห็นแย้งไว้ในสำนวนได้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าจำนวนผู้พิพากษาสมทบ 1 คนในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง มีความเหมาะสมที่จะสามารถช่วยเหลือผู้พิพากษาได้ และทำให้คำพิพากษามีความถูกต้องเพียงพอ

(3) ประเภทคดีอาญาที่ต้องใช้ผู้พิพากษาสมทบ

ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่มีชื่อว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด และคดีอาญาที่ศาลซึ่งมีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาได้โอนมาตามมาตรา 97 วรรคหนึ่ง ส่วนในศาลศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้า ลิขสิทธิ์ และสิทธิบัตรและคดีอาญาเกี่ยวกับความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 271 ถึงมาตรา 275 ซึ่งจำเลยไม่มีสิทธิปฏิเสธการพิจารณาโดยผู้พิพากษาสมทบ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้สัมภาษณ์ทุกกลุ่มเห็นด้วยกับอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาของศาลเยาวชนและครอบครัว และศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ที่แยกการพิจารณาพิพากษาคดีออกมาจากศาลอาญา ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นด้วยกับ

ผลการสัมภาษณ์ดังกล่าว เพราะหากมีการส่งคดีอาญามาให้ศาลอาญาพิจารณาคดีอาจจะเกิดความยุ่งยากในการพิจารณาคดี เพราะต้องแยกคดีออกจากกัน เหมือนเช่นในศาลแรงงานที่ความผิดตามกฎหมายแรงงานที่มีโทษทางอาญาจะถูกส่งให้ศาลอาญาพิจารณา ส่วนความผิดตามกฎหมายแรงงานที่มีโทษทางแพ่ง ศาลแรงงานจะพิจารณาคดีพิพากษาคดี ทำให้คู่ความต้องแยกการพิจารณาที่อาจทำให้ผลคำพิพากษาแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงเห็นว่ากรณีที่ศาลเยาวชนและครอบครัว และศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีอำนาจพิจารณาคดีพิพากษาคดีอาญา จึงเหมาะสมดีแล้ว

(4) การคัดเลือกผู้พิพากษาสมทบ

การคัดเลือกผู้พิพากษาสมทบในศาลเยาวชนและครอบครัว และศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางจะเหมือนกัน คือ เป็นการเปิดรับสมัครให้ผู้ที่มีคุณสมบัติตรงตามที่กำหนด เข้ามาเพื่อคัดเลือกเป็นผู้พิพากษาสมทบ โดยจะมีคณะกรรมการคัดเลือกบุคคลเพื่อดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาสมทบ เข้ามาดำเนินการคัดเลือก โดยจะต้องผ่านกระบวนการ ดังนี้

(4.1) ผู้สมัครจะต้องผ่านการตรวจร่างกายและจิตใจจากคณะกรรมการแพทย์ ไม่น้อยกว่า 3 คน

(4.2) เมื่อคณะกรรมการคัดเลือกบุคคลเพื่อดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาสมทบได้คัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติตรงตามที่กำหนดแล้ว ผู้ที่ได้รับการคัดเลือกจะต้องเข้ารับการอบรมความรู้ทางวิชาการ ซึ่งในศาลเยาวชนและครอบครัว จะประกอบไปด้วยเนื้อหาวิชา ดังต่อไปนี้

- (1) เจตนารมณ์ของศาลเยาวชนและครอบครัว
- (2) ความรู้เกี่ยวกับคดีครอบครัว
- (3) วิธีพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัว
- (4) ความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยา การสังคมสงเคราะห์ และการให้คำปรึกษาแนะนำ
- (5) การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก
- (6) เทคนิคการไกล่เกลี่ยในคดีครอบครัว
- (7) หน้าที่ของข้าราชการตุลาการและผู้พิพากษาสมทบ
- (8) จริยธรรมของข้าราชการตุลาการและผู้พิพากษาสมทบ

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ จะประกอบด้วยเนื้อหาวิชา ดังต่อไปนี้

(1) ความรู้เกี่ยวกับการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

- (2) วิธีพิจารณาคดีของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

(3) ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา กฎหมายการค้าระหว่างประเทศและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

(4) การชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน

(5) หน้าที่และการดำรงตนในฐานะผู้พิพากษาสมทบ

(6) ประมวลจริยธรรมของข้าราชการตุลาการ

เมื่อผ่านการอบรมแล้วผู้ที่ได้รับการคัดเลือกจะต้องสอบข้อเขียน โดยประเมินความรู้จากการอบรมภาคความรู้วิชาการและต้องผ่านการสอบสัมภาษณ์ โดยประเมินความเหมาะสมในด้านพฤติกรรม บุคลิกภาพ สติปัญญา ความรู้ ตลอดจนความเหมาะสมอื่น ๆ โดยให้พิจารณาจากการแต่งกายกิริยามารยาทและการรู้จักกาลเทศะ ตั้งแต่วันที่เข้ารับการอบรมภาควิชาการจนถึงวันสอบปากเปล่า

วาระการทำงานของผู้พิพากษาสมทบในศาลเยาวชนและครอบครัว จะมีวาระการทำงาน 3 ปี ส่วนในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง จะมีวาระ 5 ปี

ประเด็นกระบวนการคัดเลือกผู้พิพากษาสมทบนั้นจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกกลุ่มมีความเห็นว่า มีความเหมาะสมดีแล้วที่เป็นการเปิดรับสมัครจากผู้สมัครใจมาเป็นผู้พิพากษาสมทบเพราะหากเป็นการบังคับให้มาเป็นผู้พิพากษาสมทบ อาจได้บุคคลที่ไม่เต็มใจที่จะเป็นผู้พิพากษาสมทบ ทำให้ไม่ใส่ใจกับการพิจารณาพิพากษาคดีเท่าที่ควร อาจทำให้เกิดข้อผิดพลาดในคดีได้ ส่วนในกระบวนการคัดเลือกที่จะต้องผ่านการตรวจร่างกายและจิตใจ การอบรมความรู้ การสอบข้อเขียน และสอบปากเปล่านั้นผู้ให้สัมภาษณ์ในทุกกลุ่มเห็นว่ามีความเหมาะสมดีแล้ว ที่จะต้องผ่านการสอบเพราะจะได้บุคคลที่มีความรู้ ความสามารถที่แท้จริงมาเป็นผู้พิพากษาสมทบส่วนในเรื่องวาระการทำงานนั้น มีนักวิชาการได้ให้ความเห็นว่า วาระการทำงานของผู้พิพากษาสมทบนั้นค่อนข้างมีระยะเวลาที่ยาว อีกทั้งโดยส่วนใหญ่ผู้พิพากษาสมทบที่หมดวาระไปแล้วก็จะเข้ามาเป็นผู้พิพากษาสมทบต่อในวาระต่อไปอีก ทำให้การคัดเลือกผู้พิพากษาสมทบมีลักษณะผูกขาดจากคนเก่า ซึ่งไม่ควรจะให้ผู้พิพากษาสมทบมีวาระการทำงานต่อเนื่องกัน เพื่อให้ได้บุคคลที่มีความหลากหลายมากขึ้น

ในเรื่องการคัดเลือกผู้พิพากษาสมทบโดยใช้การรับสมัครนั้นผู้วิจัยมีความเห็นว่า จะทำให้ได้บุคคลที่มีความตั้งใจมาเป็นผู้พิพากษาสมทบ บุคคลนั้นจะใส่ใจในการพิจารณาพิพากษาคดี ในศาลเยาวชนและครอบครัวเด็กและเยาวชนจะได้รับการแก้ไขฟื้นฟูไปในแนวทางที่ถูกต้องได้ ส่วนศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง คู่ความก็จะได้รับการพิจารณาคดีที่ถูกต้อง ส่วนในกระบวนการคัดเลือกผู้วิจัยเห็นด้วยที่กระบวนการคัดเลือกที่จะต้องผ่านการตรวจร่างกายและจิตใจ การอบรมความรู้ การสอบข้อเขียน และสอบปากเปล่า เพราะการ

พิจารณาคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว และศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางมีลักษณะเฉพาะ บุคคลที่เข้ามาเป็นผู้พิพากษาสมทบจะต้องมีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ซึ่งต่างจากระบบลูกขุนที่ใช้พิจารณาของวิญญูชนในการตัดสินคดี จึงไม่จำเป็นต้องสนใจว่าประชาชนที่เข้ามามีความรู้ ความสามารถ ผู้วิจัยจึงเห็นด้วยที่มีการวัดความรู้ ความสามารถของประชาชนที่เข้ามาเป็นผู้พิพากษาสมทบ ส่วนในเรื่องวาระการทำงานของผู้พิพากษาสมทบนั้น ผู้วิจัยเห็นด้วยที่ให้ผู้พิพากษาสมทบบมีวาระการทำงานเป็นปี แต่ผู้วิจัยไม่เห็นด้วยที่หากผู้พิพากษาสมทบหมดวาระแล้วในวาระต่อไปสามารถเข้ามาเป็นผู้พิพากษาสมทบได้อีก โดยไม่มีการเว้นวรรค เพราะจะทำให้เกิดการผูกขาดในการพิจารณาคดี อาจทำให้เกิดปัญหาการทุจริตขึ้นได้

(5) กระบวนการพิจารณาคดี

กระบวนการพิจารณาคดีอาญาในศาลเยาวชนและครอบครัวและศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางนั้น จะเหมือนกับในการพิจารณาคดีในศาลอาญา โดยทั่วไปที่จะเริ่มจากการสืบพยานของคู่ความ เมื่อคู่ความแต่ละฝ่ายสืบพยานเสร็จแล้ว ผู้พิพากษาก็จะนัดฟังคำพิพากษา แต่การพิจารณาคดีจะมีข้อแตกต่างบางประการตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีการพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ เช่น การพิจารณาคดีในศาลเยาวชนและครอบครัวจะต้องพิจารณาเป็นการลับ ไม่เปิดเผยเหมือนการพิจารณาคดีอาญาในศาลอาญา นอกจากนี้การพิจารณาคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว และศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง จะมีผู้พิพากษาสมทบนั่งพิจารณาคดีร่วมกับผู้พิพากษา โดยผู้พิพากษาสมทบจะมีอำนาจเหมือนผู้พิพากษาทุกประการ สามารถถามพยานได้โดยตรงซึ่งจะแตกต่างกับในศาลอาญา ซึ่งไม่มีผู้พิพากษาสมทบ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกในเรื่องอำนาจของผู้พิพากษาสมทบในการพิจารณาคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว และศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางนั้น มีผู้พิพากษาได้ให้ความเห็นไว้ว่าถึงแม้ว่ากฎหมายจะบัญญัติให้ผู้พิพากษาสมทบบมีอำนาจเหมือนผู้พิพากษา แต่ตามหลักปฏิบัติจริง ๆ แล้วผู้พิพากษาสมทบก็ไม่อาจทำหน้าที่เหมือนผู้พิพากษาได้ เพราะผู้พิพากษาสมทบไม่ได้มีความรู้ทางด้านกฎหมาย อำนาจของผู้พิพากษาสมทบจึงจำกัดอยู่เฉพาะบางเรื่อง โดยส่วนใหญ่ผู้พิพากษาสมทบจะให้ความคิดเห็นในเรื่องข้อเท็จจริงของคดีและการกำหนดโทษมากกว่า ส่วนในเรื่องการถามพยานนั้น ผู้พิพากษาสมทบจะไม่ถามพยานโดยตรง โดยส่วนใหญ่จะให้ผู้พิพากษาเป็นผู้ถามให้ หรือขออนุญาตผู้พิพากษาก่อนที่ถามพยาน ซึ่งในเรื่องนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการที่กฎหมายบัญญัติให้ผู้พิพากษาสมทบบมีอำนาจเหมือนผู้พิพากษา

เพื่อต้องการให้อำนาจผู้พิพากษาสมทบให้มีสิทธิในการพิจารณาพิพากษาคดีได้โดยตรงโดยไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของผู้พิพากษา ซึ่งถึงแม้ว่ากฎหมายจะบัญญัติไว้เช่นนั้น แต่ตามหลักปฏิบัติแล้วผู้พิพากษาสมทบจะใช้อำนาจของตนเองเฉพาะในส่วนที่ผู้พิพากษาสมทบมีความรู้เท่านั้น คือ การพิจารณาในปัญหาข้อเท็จจริง ส่วนในเรื่องข้อกฎหมายผู้พิพากษาสมทบจะฟังผู้พิพากษา ส่วนเรื่องการถามพยานนั้น โดยส่วนใหญ่ผู้พิพากษาสมทบจะถามพยานโดยจะขออนุญาตผู้พิพากษาก่อน

นอกจากนี้หากพิจารณาในเรื่องระดับการมีส่วนร่วมนั้นจะเห็นได้ว่าการพิจารณาคดีโดยผู้พิพากษาสมทบนั้นจะเห็นได้ว่าระบบผู้พิพากษาสมทบนั้น ผู้พิพากษาสมทบจะทราบรายละเอียดของคดีรวมไปถึงสำนวนคดีแสดงให้เห็นว่าประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในระดับร่วมรับรู้ และการที่ผู้พิพากษาสมทบเข้าร่วมพิจารณาพิพากษาคดี แสดงให้เห็นว่าระบบผู้พิพากษาสมทบมีการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในระดับร่วมดำเนินการด้วยเช่นกัน

(6) อำนาจในการลงโทษ

ศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น มีองค์คณะ คือ ผู้พิพากษา 2 คน ผู้พิพากษาสมทบ 2 คน ซึ่งในการทำคำพิพากษานั้นจะต้องบังคับตามคะแนนเสียงฝ่ายข้างมาก ในกรณีที่ผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบบังคับลงคะแนนเสียงเท่ากัน ในคดีอาญาให้ฝ่ายที่มีความเห็นเป็นผลร้ายแก่จำเลยมากยอมเห็นด้วยกันฝ่ายที่มีผลร้ายแก่จำเลยน้อยกว่า ส่วนในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางนั้น การทำคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลนั้นจะต้องบังคับตามเสียงฝ่ายข้างมากเช่นกัน

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้สัมภาษณ์ในทุกกลุ่มเห็นด้วยที่การทำคำพิพากษาให้ใช้หลักเสียงข้างมาก ซึ่งในความเห็นของผู้วิจัย ผู้วิจัยเห็นด้วยที่ห้ามเสียงข้างมากเช่นกัน ซึ่งหลักปฏิบัติจริง ๆ แล้วผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบจะมีการปรึกษารื้อกัน ในลักษณะประนีประนอมกัน มากกว่าจะมีการลงคะแนนเสียงเพื่อเอาชนะกัน หากเกิดข้อโต้แย้งในการพิจารณาพิพากษาคดีขึ้น ผู้พิพากษาหรือผู้พิพากษาสมทบก็สามารถความเห็นแย้งไปกับสำนวนได้

นอกจากนี้หากพิจารณาในเรื่องระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนแล้ว จะเห็นได้ว่าผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบจะปรึกษารื้อ โดยผู้พิพากษาสมทบสามารถแสดงความคิดเห็นต่อผู้พิพากษาได้โดยตรง แสดงให้เห็นว่าระบบผู้พิพากษาสมทบมีการให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในระดับร่วมแสดงความคิดเห็นได้ การที่ผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบตัดสินคดีร่วมกัน เป็นการให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในระดับร่วมตัดสินใจและการที่ให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการเป็นผู้พิพากษาสมทบนั้น เป็นการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการพิจารณาพิพากษาคดีของผู้พิพากษาได้ เพราะประชาชนจะทราบถึงการสืบพยาน การตัดสินโทษของผู้พิพากษา ซึ่งเป็นการตรวจสอบการทำงานของผู้พิพากษาไปด้วย

(7) การอุทธรณ์คำพิพากษา

การอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัว และศาลทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศนั้น ให้อุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์พิเศษ ซึ่งในชั้นอุทธรณ์และฎีกานั้นจะมีเพียงผู้พิพากษาไม่มีผู้พิพากษาสมทบร่วมพิจารณาพิพากษาคดีเหมือนในศาลชั้นต้น

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกในเรื่ององค์คณะในชั้นอุทธรณ์และฎีกาว่าควรมีผู้พิพากษาสมทบอยู่ด้วยหรือไม่นั้น โดยส่วนใหญ่เห็นด้วยที่ควรมีผู้พิพากษาสมทบเฉพาะในศาลชั้นต้นเท่านั้น เพราะในชั้นอุทธรณ์และฎีกาไม่มีการสืบพยาน ส่วนกลุ่มที่เห็นด้วยที่ควรมีผู้พิพากษาสมทบในชั้นอุทธรณ์และฎีกานั้นให้เหตุผลไว้ว่าเพราะการพิจารณาพิพากษาคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว และศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางนั้นมีลักษณะพิเศษที่บางเรื่องต้องการผู้เชี่ยวชาญ การพิจารณาคดีในศาลสูงจึงควรมีผู้เชี่ยวชาญด้วยกัน ผู้วิจัยเห็นว่าหากพิจารณาตามหลักการแล้วในการพิจารณาคดีในศาลสูงควรมีผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาพิพากษาคดีด้วย แต่เนื่องจากการพิจารณาพิพากษาคดีของไทยในชั้นอุทธรณ์และฎีกาไม่มีการสืบพยาน ถ้าหากมีผู้พิพากษาสมทบเข้าไปอาจทำให้การพิจารณาคดีในชั้นอุทธรณ์ฎีกายิ่งล่าช้าลงมากขึ้น ผู้วิจัยจึงเห็นด้วยที่ผู้พิพากษาสมทบควรมีเฉพาะในศาลชั้นต้นเท่านั้น

3.2 ระบบพยานผู้เชี่ยวชาญ

พยานผู้เชี่ยวชาญหมายถึง พยานผู้มาเบิกความให้ความเห็นต่อศาล ในฐานะเป็นผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญเป็นพิเศษ ซึ่งพยานผู้เชี่ยวชาญอาจจะมาจากการที่ศาลแต่งตั้งหรือคู่ความเรียกมาเป็นพยานฝ่ายตนก็ได้

1) หลักการของพยานผู้เชี่ยวชาญ

พยานผู้เชี่ยวชาญนั้นเกิดขึ้นจากการที่ศาลไม่สามารถเข้าใจข้อเท็จจริงบางประเด็นได้ จึงต้องอาศัยผู้มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญมาให้ข้อเท็จจริงในคดี เพื่อช่วยเหลือผู้พิพากษาในการพิจารณาพิพากษาคดี พยานผู้เชี่ยวชาญนั้นไม่จำเป็นต้องรู้เห็นการกระทำความผิดเหมือนเช่นพยานทั่วไป แต่พยานผู้เชี่ยวชาญจะเป็นผู้มีความรู้ ความชำนาญในบางเรื่อง เช่นในเรื่องเกี่ยวกับอาวุธปืน ลายเซ็นปลอม เป็นต้น ผู้ที่จะมาเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญได้จะต้องมีความน่าเชื่อถือ และเป็นที่ได้รับการยอมรับโดยสามารถวัดความเชี่ยวชาญได้โดยดูจากวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และผลงานวิชาการ เช่น อาจจะมีประสบการณ์ในการตรวจลายเซ็นปลอมมาเป็น 10 ปี เป็นต้น พยานผู้เชี่ยวชาญนั้นจะเพียงมาให้ความคิดเห็นในประเด็นนั้น ๆ เท่านั้น เช่นในเรื่องเกี่ยวกับวิถีกระสุน พยานผู้เชี่ยวชาญจะให้ความคิดเห็นแค่ว่ามีความเป็นไปได้ที่วิถีกระสุนจะมาจากทางจำเลย โดยพยานผู้เชี่ยวชาญจะไม่เห็นสำนวนคดีทั้งหมด และความคิดเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญไม่ผูกพันผู้พิพากษาที่จะต้องตัดสินคดีตามความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญ พยาน

ผู้เชี่ยวชาญจึงเป็นเหมือนที่ปรึกษาของผู้พิพากษาเท่านั้น ความสำคัญของพยานผู้เชี่ยวชาญ จึงมีไม่เท่ากับกับผู้พิพากษาสมทบ เพราะผู้พิพากษาสมทบบมีอำนาจตัดสินคดี ในขณะที่พยานผู้เชี่ยวชาญแค่ให้ความคิดเห็นทางคดีเท่านั้น

2) การมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบพยานผู้เชี่ยวชาญ

ระบบพยานผู้เชี่ยวชาญนั้น เป็นระบบหนึ่งซึ่งมีการให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาเช่นกัน โดยเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะพยานที่มาเบิกความต่อศาล ซึ่งจากการศึกษาเรื่องพยานผู้เชี่ยวชาญนั้นจะเห็นได้ว่าหากพิจารณาในเรื่องระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น พยานผู้เชี่ยวชาญจะมีส่วนร่วมในระดับร่วมรับรู้ และร่วมแสดงความคิดเห็นเท่านั้น เพราะพยานผู้เชี่ยวชาญเพียงแต่เข้ามาให้ความคิดเห็น ไม่ได้ทราบข้อมูลคดีทั้งหมด และไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินคดี เพราะความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญไม่ผูกพันผู้พิพากษา ซึ่งจะแตกต่างจากระบบผู้พิพากษาสมทบที่มีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับ ร่วมรับรู้ ร่วมดำเนินการ ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ และร่วมตรวจสอบ ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว

4. การนำระบบลูกขุนหรือระบบผู้พิพากษาสมทบมาใช้ในศาลอาญาในประเทศไทย

จากการศึกษาระบบลูกขุนและระบบผู้พิพากษาสมทบทั้งในและต่างประเทศ พบว่า ประเทศไทยยังขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดี โดยเฉพาะในคดีอาญา ซึ่งเป็นคดีที่มีผลกระทบต่อสิทธิ เสรีภาพของประชาชนประเทศไทยควรให้ความสำคัญในเรื่องดังกล่าว งานวิจัยนี้จึงมุ่งวิเคราะห์หารูปแบบการมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในศาลอาญาที่มีความเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย โดยมีประเด็นในการวิเคราะห์ ดังนี้

4.1 ข้อเสนอแนะและข้อโต้แย้งในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในประเทศไทย

จากการวิจัยเอกสารและจากการที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีประชากรสัมภาษณ์ประกอบด้วย ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ ทนายความ นักวิชาการ และผู้พิพากษาสมทบ กลุ่มละ 4 คน ทำให้สามารถวิเคราะห์ข้อสนับสนุนและข้อโต้แย้งในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในประเทศไทยได้ ดังนี้

- 1) ข้อเสนอแนะในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา
การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญานั้นมีความคิดเห็นที่เป็นข้อสนับสนุน ดังนี้

(1) เนื่องจากประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งอำนาจอธิปไตยนั้นเป็นของประชาชน การให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในอำนาจอธิปไตยจึงเป็นการแสดงให้เห็นความเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริง ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ที่ส่งเสริมการให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม

(2) การให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา เป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง และเป็นการเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวคิดของหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ต้องการให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมให้มากที่สุด โดยเฉพาะในระดับที่ให้ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือร่วมตรวจสอบ ซึ่งหากในกระบวนการยุติธรรมสามารถทำให้ประชาชนเข้าไปมีบทบาทในการที่สามารถจะตัดสินใจหรือตรวจสอบการตัดสินใจคดีได้ ย่อมเป็นการแสดงให้เห็นถึงความจริงใจของประเทศไทยอย่างแท้จริง

(3) การให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา เป็นการทำให้การปฏิบัติหน้าที่ตุลาการเป็นไปตามหลักนิติรัฐ และหลักนิติธรรมมากขึ้น เพราะจะทำให้กระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีมีความโปร่งใส ชัดเจน ผู้พิพากษาไม่สามารถใช้อำนาจตามอำเภอใจ และจะมีความเป็นกลางมากขึ้น เพราะมีประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดี ถือได้ว่ามีการตรวจสอบจากภาคประชาชน ผู้พิพากษาจะทำงานด้วยความระมัดระวังรอบคอบมากขึ้น

(4) ประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา ฉะนั้นจึงต้องให้ความสำคัญกับการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม เพื่อเป็นการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยให้มีความทัดเทียมกับในต่างประเทศ อีกทั้งเมื่อพิจารณาถึงการที่ประเทศไทยเข้าร่วมในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ซึ่งจะมีประเทศในอาเซียนเข้ามาในประเทศไทยมากขึ้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศไทยต้องพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมให้มีความโปร่งใส ชัดเจน สามารถตรวจสอบได้ เพื่อให้ต่างประเทศยอมรับกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย หากประเทศไทยสามารถผลักดันให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาได้ จะเป็นการยกระดับความสามารถของประชาชนในประเทศไทยให้เป็นที่ประจักษ์แก่ต่างประเทศว่าประชาชนในประเทศไทยมีความสามารถในการเข้าร่วมพิจารณาพิพากษาคดีได้ เป็นการแสดงให้เห็นถึงความสามารถของประชาชนในประเทศไทยให้เป็นที่ยอมรับในต่างประเทศมากขึ้น

(5) จากการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในต่างประเทศนั้น จะเห็นได้ว่าในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศญี่ปุ่นและสาธารณรัฐเกาหลี ซึ่งมีระบบกฎหมายเหมือนของประเทศไทย มีการพัฒนาให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณา

พิพากษาคดีอาญา ทั้ง ๆ ที่ประเทศญี่ปุ่นก็เคยประสบความสำเร็จในการใช้ระบบลูกขุนมาแล้ว แต่ก็ยังมีการพัฒนานำระบบ Saiban-in มาใช้ แสดงให้เห็นว่าประเทศญี่ปุ่นและสาธารณรัฐเกาหลี ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นประเทศที่มีความเจริญ และพัฒนามากกว่าประเทศอื่น ๆ ในแถบเอเชีย ให้ความสำคัญที่จะพัฒนากระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาเป็นอย่างมาก ประเทศไทยเองซึ่งเป็นประเทศในแถบเอเชีย เช่นเดียวกับประเทศญี่ปุ่นและสาธารณรัฐเกาหลี หากยังมีความคิดว่าประชาชนในประเทศยังไม่มีความพร้อมที่จะเข้าร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดี และไม่มีการผลักดันในเรื่องนี้ ในอนาคตประเทศไทย อาจจะเป็นประเทศที่ล้าหลังในเรื่องกระบวนการยุติธรรมกว่าประเทศอื่น ๆ ในแถบเอเชีย

(6) จากสถานะสถานการณ์การเมืองในปัจจุบัน อาจเรียกได้ว่าในตอนนี้อำนาจตุลาการเป็นอำนาจเดียวที่น่าเชื่อถือมากกว่าอำนาจอื่น ๆ แต่ด้วยกระแสทางการเมืองทำให้มีการกดดันและทำลายความน่าเชื่อถือขององค์กรตุลาการลง เช่น กระแสตุลาการภิวัตน์ จึงเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่องค์กรตุลาการต้องสร้างความน่าเชื่อถือให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมให้มากขึ้น การที่ให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดี จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะเพิ่มความน่าเชื่อถือในกระบวนการยุติธรรมให้มีความชัดเจน โปร่งใส และคำพิพากษาที่ได้ออกมาจะเป็นคำพิพากษาที่มาจากกรกั่นกรองโดยประชาชนส่วนหนึ่ง ซึ่งน่าจะลดกระแสการทำลายความเชื่อมั่นขององค์กรตุลาการลงได้

(7) หากพิจารณาอำนาจตุลาการในประเทศไทย จะเห็นได้ว่าอำนาจตุลาการในประเทศไทย มีการเชื่อมโยงอำนาจตุลาการกับประชาชนยังมีอยู่น้อยมาก ซึ่งหากเปรียบเทียบกับในต่างประเทศจะมีการเชื่อมโยงอำนาจตุลาการกับประชาชน เช่น มีการเลือกตั้งผู้พิพากษา มีการให้ประชาชนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการตุลาการ มีระบบลูกขุนหรือระบบผู้พิพากษาสมทบ แต่สำหรับประเทศไทยจะเห็นได้ว่าการเข้าสู่ตำแหน่งของตุลาการในประเทศไทยเป็นการสอบคัดเลือก ประชาชนไม่มีสิทธิคัดเลือกผู้พิพากษาให้เป็นตัวแทนของประชาชนเพื่อไปใช้อำนาจตุลาการเหมือนอำนาจนิติบัญญัติหรืออำนาจบริหาร เนื่องจากประเทศไทยอาจจะยังไม่มีความพร้อมในการเลือกตั้ง ซึ่งอาจจะวิเคราะห์ได้จากสถานการณ์ในปัจจุบันที่การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็ยังมีปัญหาการที่ไม่ได้รับการยอมรับจากบางกลุ่ม จนเกิดเป็นกระแสการต่อต้านการเลือกตั้ง ฉะนั้นการที่จะให้ประชาชนเลือกตั้งผู้พิพากษาในสถานะปัจจุบันจึงยังคงเป็นเรื่องยากและคงไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในสังคมประเทศไทยการให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดี จึงเป็นวิธีหนึ่งซึ่งเป็นการเชื่อมโยงอำนาจตุลาการเข้ากับประชาชน ฉะนั้นจึงเป็นการสมควรที่ประเทศไทยจะส่งเสริมให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมให้มากขึ้น โดยเฉพาะในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งมีผลกระทบต่อสิทธิ เสรีภาพของประชาชนมากที่สุด

(8) เนื่องจากการเข้าสู่ตำแหน่งของผู้พิพากษาในประเทศไทยนั้นเป็นระบบสอบคัดเลือก ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเป็นการวัดความสามารถในด้านกฎหมาย แต่กระบวนการในการวัดคุณธรรม จริยธรรมนั้นยังมีอยู่น้อยมาก ทำให้ผู้ที่เข้าไปทำหน้าที่ตุลาการนั้นเป็นผู้ที่มีความสามารถด้านสติปัญญา แต่ในด้านคุณธรรม จริยธรรมนั้นยังขาดการตรวจสอบจากองค์กรภายนอกหากผู้พิพากษากระทำการที่ทุจริต มีเพียงการตรวจสอบจากคณะกรรมการตุลาการ โดยส่วนใหญ่จะเป็นผู้พิพากษา มีเพียงตัวแทนจากวุฒิสภา 2 คน จาก 15 คน จึงมีลักษณะเป็นการตรวจสอบจากองค์กรภายในเท่านั้น จะเห็นได้ว่ายังขาดการตรวจสอบโดยภาคประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งถือเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งในการที่องค์กรตุลาการจะแสดงความโปร่งใสในการพิจารณาคดี และให้ประชาชนสามารถตรวจสอบการทำงานได้เป็นไปตามหลักนิติธรรม หลักนิติรัฐ การให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดี จึงเป็นการตรวจสอบการทำงานของผู้พิพากษาวิธีการหนึ่งที่จะทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีเกิดความโปร่งใสมากยิ่งขึ้น

(9) ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่าการคัดเลือกผู้พิพากษานั้นจะเป็นการสอบคัดเลือกโดยคุณสมบัติของบุคคลที่สมัครผู้พิพากษาได้นั้นต้องอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปี ส่วนใหญ่ผู้ที่สอบผู้พิพากษาได้ จะมีอายุน้อย ยังขาดประสบการณ์ชีวิต ฉะนั้นในบางคดีผู้พิพากษาอาจยังไม่มีประสบการณ์ในเรื่องนั้น การตัดสินตามตัวบทกฎหมายนั้นอาจไม่ทำให้เกิดความยุติธรรมเพียงพอในบางกรณีต้องใช้วิจารณ์ของวิญญูชนและประสบการณ์ชีวิตเข้าร่วม เพื่อให้เกิดความยุติธรรมมากที่สุด การให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีจึงเป็นการช่วยวิเคราะห์ในประเด็นปัญหาข้อเท็จจริงในประเด็นที่ผู้พิพากษาไม่มีประสบการณ์มาก่อน ซึ่งจะทำให้การตัดสินคดีมีความถูกต้อง ยุติธรรมมากขึ้น

(10) การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีนั้น ทำให้มีองค์กรในการพิจารณาพิพากษาคดีมากขึ้น การตัดสินบนจะทำได้ยากกว่าการตัดสินบนหรือข่มขู่ผู้พิพากษาเพียงไม่กี่คน ฉะนั้นจะเป็นการลดปัญหาการข่มขู่หรือตัดสินบนตุลาการ

(11) ถ้าประเทศไทยยอมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญานั้น จะเป็นการแสดงให้เห็นว่าองค์กรตุลาการ ไม่ได้ยึดติดกับอำนาจ ยอมที่จะให้มีการตรวจสอบจากภาคประชาชนได้ โดยยอมที่จะคืนอำนาจให้ประชาชน เป็นการแสดงให้เห็นว่าองค์กรตุลาการต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม มิใช่เพียงออกมาเป็นนโยบายแต่ไม่มีการผลักดันให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง

(12) การพิจารณาพิพากษาคดีอาญานั้น ในบางคดีผู้พิพากษาอาจมีความรู้สึกเป็นอคติกับจำเลยอยู่ก่อนแล้ว เนื่องจากความผิดที่จำเลยทำ เช่น ผู้พิพากษาที่เป็นหญิงมักลงโทษจำเลยที่กระทำผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรามากกว่าผู้พิพากษาที่เป็นชาย ฉะนั้น การที่ให้ประชาชนเข้าร่วม

พิจารณาพิพากษาคดี จะได้ใช้วิจารณ์ญาของวิญญูชนเข้ามามีส่วนในการช่วยผู้พิพากษาอาชีพ ตัดสินคดี ให้มีความยุติธรรมและทำให้ผู้พิพากษาใช้ความระมัดระวังในการพิจารณาคดีมากขึ้น

(13) การให้ประชาชนเข้าร่วมพิจารณาพิพากษาคดีนั้น จะทำให้ประชาชนมีความ ตื่นตัวและสนใจในกระบวนการยุติธรรมมากขึ้น ซึ่งจะเป็นการพัฒนาความสามารถของประชาชน และจะทำให้กระบวนการยุติธรรมพัฒนามากยิ่งขึ้น

2) ข้อโต้แย้งในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา

การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญานั้นมีความคิดเห็นที่ เป็นข้อโต้แย้ง ดังนี้

(1) การให้ประชาชนที่ไม่รู้กฎหมายเข้าร่วมพิจารณาพิพากษาคดีอาญานั้น จะทำ ให้เกิดความล่าช้าในกระบวนการยุติธรรม ด้วยสาเหตุหลาย ๆ อย่างเช่น ผู้พิพากษาสมทบถามคำถาม ที่เป็นอคติกับจำเลย ทำให้ต้องยกเลิกกระบวนการพิจารณาคดีทั้งหมด และเปลี่ยนตัวผู้พิพากษา สมทบ ซึ่งโดยปกติกระบวนการยุติธรรมโดยเฉพาะการพิจารณาพิพากษาคดี มีความล่าช้าอยู่แล้ว การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีนั้น มีขั้นตอนหลายขั้นตอนที่เพิ่มขึ้น จากกระบวนการพิจารณาโดยผู้พิพากษาอาชีพ ซึ่งจะส่งผลให้กระบวนการยุติธรรมยิ่งล่าช้าลง

(2) การที่ให้ประชาชนที่ไม่เข้าใจกฎหมายเข้าร่วมพิจารณาพิพากษาคดี ถ้าเป็นคดี ที่มีความซับซ้อนมาก จะทำให้ไม่สามารถวิเคราะห์ หรือปรับหลักกฎหมายเข้ากับข้อเท็จจริง ได้ ทำให้เกิดข้อผิดพลาดในการตัดสินคดี

(3) ในประเทศไทยยังมีข้อโต้แย้งในเรื่องของความสามารถของประชาชน เนื่องจากประชาชนที่ขาดการศึกษาหรือไม่มีความรู้ยังมีอยู่มาก การที่ประชาชนจะสามารถเข้าใจ บทบาทหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดี หรือการปรับข้อเท็จจริงเข้ากับหลักกฎหมาย ยังเป็น เรื่องยากสำหรับประชาชนในประเทศไทย อาจกล่าวได้ว่าประชาชนในประเทศไทยยังไม่มีความ พร้อมที่จะเข้าร่วมพิจารณาพิพากษาคดีได้ เหมือนที่มีการเปรียบเทียบว่าประชาชนในประเทศไทย ยังไม่พร้อมจะเลือกตั้ง เนื่องจากประชาชนยังขาดความรู้ ความเข้าใจและสามารถเลือกผู้แทนที่ดี ได้ ซึ่งจะเห็นได้จากการที่เกิดกระแสการคัดค้านการเลือกตั้ง ฉะนั้นการที่จะให้ประชาชนเข้าไป มีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีได้ ต้องมีการพัฒนาประชาชนให้มีความรู้และความเข้าใจ พื้นฐานกระบวนการยุติธรรมก่อน หากยังไม่มีการพัฒนาในเรื่องดังกล่าว การจะให้ประชาชนเข้าไป มีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีคงเป็นการสร้างภาระให้แก่กระบวนการยุติธรรม มากกว่าจะเป็นการพัฒนากระบวนการยุติธรรม

(4) ประเทศไทยใช้ระบบผู้พิพากษาอาชีพมาเป็นระยะเป็นยาวนาน การที่จะ เปลี่ยนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีนั้น จะต้องมีกรเตรียมความ

พร้อมในหลาย ๆ ด้าน ทั้งด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านสถานที่ ซึ่งประเทศไทยต้องอาศัยเวลาในการที่จะพัฒนาเรื่องดังกล่าว ถ้าหากเปรียบเทียบในสถานการณ์ปัจจุบัน องค์กรตุลาการยังถือว่าเป็นองค์กรที่มีความน่าเชื่อถือมากกว่าองค์กรอื่น ๆ อาจกล่าวได้ว่าองค์กรตุลาการยังไม่มีปัญหาขนาดองค์กรอื่นที่จะต้องมีการเร่งให้มีการปฏิรูปโดยเร็ว

(5) การพิจารณาพิพากษาคดีอาญานั้น ส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ฉะนั้นการที่จะให้บุคคลที่ไม่มีความรู้ทางด้านกฎหมายมาตัดสินจำคุกหรือประหารชีวิตผู้อื่น โดยอาศัยวิจรรย์ของวิญญูชนมาตัดสิน ซึ่งวิจรรย์ของวิญญูชนนั้นมาจากประสบการณ์ชีวิตของแต่ละบุคคล อาจแปรเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อม ไม่มีความแน่นอน ฉะนั้นอาจเรียกได้ว่าการตัดสินคดีไม่มีหลักการที่แน่ชัด ประกอบกับไม่มีประสบการณ์ในการพิจารณาคดีมาก่อน อาจทำให้ตัดสินคดีไม่ถูกต้องตามหลักกฎหมาย ต่างกับผู้พิพากษาอาชีพที่มีการเรียนกฎหมายมาโดยตรง มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญในการตัดสินคดีมาก่อน ย่อมจะตัดสินคดีให้ออกมาถูกต้องตามหลักกฎหมายมากกว่า

(6) ปัญหาการทุจริต คอร์รัปชัน ยังเป็นปัญหาที่พบอย่างมากในสังคมไทย ซึ่งยังเป็นปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้อย่างแท้จริง ฉะนั้นหากให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดี มีความเป็นไปได้สูงว่าจะเกิดการทุจริต คอร์รัปชัน ซึ่งหากเกิดขึ้นในกระบวนการยุติธรรมแล้ว ย่อมจะส่งผลเสียหายเป็นอย่างมาก ทำให้ผู้กระทำความผิดไม่ได้ถูกลงโทษ ทำให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำขึ้นได้ ฉะนั้นหากยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาทุจริต คอร์รัปชันได้ การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีจึงยังไม่ควรเกิดขึ้น

ข้อโต้แย้งดังกล่าวส่งผลให้การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญายังไม่มีในปัจจุบัน

4.2 การนำระบบลูกขุนมาใช้ในศาลอาญาไทย

ระบบลูกขุนเป็นระบบที่มีการให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีในหลาย ๆ ประเทศจึงมีการพยายามนำระบบลูกขุนไปใช้เพื่อพัฒนาระบบอบประชาธิปไตย และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม แต่ก็มีหลายประเทศที่พบกับปัญหาในทางปฏิบัติ เช่น การตัดสินบนคณะลูกขุน ค่าใช้จ่ายที่ต้องจ่ายให้ลูกขุนที่สูงมาก หรือระยะเวลาที่ใช้ในการพิจารณายาวนานทำให้การดำเนินคดีล่าช้า ทำให้หลาย ๆ ประเทศมีการยกเลิกระบบลูกขุนไป ในประเทศที่เป็นต้นกำเนิดของระบบลูกขุนอย่างสหราชอาณาจักร ก็ลดการใช้ระบบลูกขุนลงเหลือเพียงคดีบางประเภทเท่านั้น แต่ในสหรัฐอเมริกา ยังมีการใช้ระบบลูกขุนอยู่ ถึงแม้ว่าจะพบปัญหาอย่างมาก เช่น ปัญหาเรื่องสีผิวที่ทำให้เกิดการจลาจลขึ้นหลาย ๆ ครั้ง แต่ในหลาย ๆ มลรัฐก็ยังใช้ระบบลูกขุนในการพิจารณาพิพากษาคดี หรือแม้กระทั่งในแถบเอเชียอย่างสาธารณรัฐ

เกาหลีก็มีการนำระบบลูกขุนไปใช้ แสดงให้เห็นว่าระบบลูกขุนยังเป็นระบบที่ในหลายๆ ประเทศยังให้ความสนใจ และหาแนวทางนำมาใช้ในประเทศของตน ซึ่งทำให้เกิดเป็นประเด็นที่ต้องนำมาวิเคราะห์ว่าระบบลูกขุนมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในประเทศไทยหรือไม่ ซึ่งในประเด็นนี้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยที่จะนำระบบลูกขุนมาใช้ในศาลอาญาไทยด้วยเหตุผลดังนี้

1) ประชาชนในประเทศไทยยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจขั้นต้นตอนในกระบวนการยุติธรรมมากนัก อีกทั้งยังขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของกฎหมาย และขาดการส่งเสริมจากภาครัฐ หากเปรียบเทียบกับในต่างประเทศ จะเห็นได้ว่าประเทศที่ใช้ระบบลูกขุนจะเป็นประเทศที่ประชาชนในประเทศนั้น มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของกระบวนการยุติธรรมอยู่บ้าง เพราะในประเทศต่าง ๆ เหล่านั้น มีการส่งเสริมให้ประชาชนสนใจในเรื่องของกระบวนการยุติธรรมตลอดเวลา เช่น ในสหรัฐอเมริกามีการถ่ายทอดสดโทรทัศน์การพิจารณาคดีโดยลูกขุนในคดีที่เป็นที่สนใจของประชาชน ทำให้ประชาชนในสหรัฐอเมริกาเห็นกระบวนการพิจารณาคดีอยู่บ่อยครั้ง ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการพิจารณาคดี ซึ่งในประเทศไทยประชาชนยังขาดความรู้ ความสามารถ และเมื่อยังขาดการส่งเสริมจากภาครัฐ หากจะนำระบบลูกขุนมาใช้ น่าจะก่อให้เกิดปัญหามากกว่าจะเป็นการพัฒนากระบวนการยุติธรรม

2) การจะใช้ระบบลูกขุนนั้น ภาครัฐต้องมีการเตรียมความพร้อมหลายด้าน ทั้งด้านบุคลากร อาคาร สถานที่ และความพร้อมของประชาชน ซึ่งในสภาวะปัจจุบัน ความพร้อมในเรื่องนี้ยังมีอยู่น้อยมาก ต้องใช้ระยะเวลาที่ยาวนาน ในการเตรียมความพร้อม

3) ระบบลูกขุนไม่ควรนำมาใช้ในประเทศไทยเพราะสังคมไทยมีระบบเครือญาติที่เป็นอุปสรรคที่ไม่สามารถแยกเรื่องส่วนตัวออกจากเรื่องส่วนรวมได้ อาจทำให้เกิดปัญหาในกระบวนการยุติธรรมได้ ซึ่งจะต่างกับสหรัฐอเมริกาหรือสหราชอาณาจักร ที่ประชาชนมีวัฒนธรรมที่สามารถแยกเรื่องส่วนตัวออกจากเรื่องส่วนรวมได้

4) การนำระบบลูกขุนมาใช้จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในอำนาจของตุลาการเป็นอย่างมาก เหมือนเป็นการลดอำนาจของตุลาการในการพิจารณาพิพากษาคดีลง เพราะในระบบลูกขุนนั้น ตุลาการมีบทบาทน้อยมาก โดยจะไม่มีสิทธิตัดสินว่าจำเลยถูกหรือผิด หรือแม้กระทั่งในเรื่องของกำหนดโทษที่จะลงนั้น ในหลาย ๆ ประเทศก็บัญญัติให้เป็นอำนาจของลูกขุนเช่นกัน เช่น ในสหรัฐอเมริกา ในหลาย ๆ มลรัฐ ก็มีกรให้ลูกขุนกำหนดโทษที่จะลงด้วย ตุลาการเพียงแต่เป็นผู้ดำเนินกระบวนการพิจารณา ซึ่งหากนำระบบลูกขุนมาใช้ประเทศไทย ย่อมทำให้เกิดปัญหาในเรื่องของบทบาทหน้าที่ของตุลาการที่ต้องเปลี่ยนไปอย่างมาก การที่จะผลักดันให้ตุลาการลดอำนาจลงเหมือนตุลาการที่ทำหน้าที่ลูกขุน คงเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ยาก

5) ในประเทศไทยยังพบปัญหาด้านทุจริต คอร์รัปชัน ซึ่งเป็นปัญหาที่อยู่ในสังคมไทยมานาน และไม่สามารถแก้ไขได้ แม้กระทั่งในกระบวนการยุติธรรมในปัจจุบัน ก็ยังพบปัญหาทุจริต คอร์รัปชัน การติดสินบนเจ้าหน้าที่ เพื่อให้พ้นจากความผิด จนอาจเรียกได้ว่าเป็นปัญหาที่ฝังรากลึกในสังคมไทย หากประเทศไทยยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาเรื่องการทุจริต คอร์รัปชันได้ การนำระบบลูกขุนมาใช้ คงเป็นเรื่องที่ทำให้เกิดปัญหาในกระบวนการยุติธรรมมากกว่าจะแก้ไขปัญหาในกระบวนการยุติธรรม เพราะระบบลูกขุนหากไม่มีระบบการตรวจสอบลูกขุนที่ดีแล้ว การติดสินบนลูกขุน หรือการข่มขู่ลูกขุนคงเกิดขึ้นได้ง่ายมาก แม้กระทั่งในต่างประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าด้านกระบวนการยุติธรรม การที่ลูกขุนถูกข่มขู่ หรือการติดสินบนก็ยังเป็นปัญหาที่พบบ่อยครั้ง ฉะนั้นประเทศไทยเองซึ่งยังไม่มีความก้าวหน้าด้านกระบวนการยุติธรรมเทียบเท่าในต่างประเทศ รวมถึงการขาดการสร้างจิตสำนึกและปลูกฝังค่านิยมที่ดี จึงยังไม่ควรนำระบบลูกขุนมาใช้

ซึ่งผลของการสัมภาษณ์เชิงลึกสอดคล้องกับงานวิจัย เรื่อง “ระบบลูกขุนสำหรับประเทศไทย” (ประทีป ทองสิมา, 2523) ผลของการวิจัยไม่เห็นด้วยที่จะนำเอาระบบลูกขุนมาใช้ เพราะเห็นว่าการพิจารณาดีเยี่ยมก่อให้เกิดความยุ่งยากมาก ทั้งการเป็นลูกขุนนั้นจะต้องปรากฏว่าผู้นั้นเป็นผู้มีการศึกษาพอควร ตระหนักในหน้าที่พลเมืองดี มีความรับผิดชอบและระมัดระวัง ซึ่งราษฎรไทยส่วนมากยังไม่อยู่ในภาวะเช่นนั้น การที่จะไปกำหนดให้ราษฎรไทยต้องมีหน้าที่ดังกล่าวมีแต่จะสร้างปัญหาให้เกิดแก่วงการยุติธรรม เมื่อพิจารณาในด้านของศาลเอง คดีความก็ยังคงค้างในศาลเป็นอันมาก ถ้าจะให้มีการลูกขุนในการพิจารณาพิพากษาคดี อาจเป็นไปได้ว่าคดีค้างในศาลมากกว่าที่เป็นอยู่แน่นอน จึงพอล่าวได้ว่าประเทศไทยยังไม่สมควรนำระบบลูกขุนมาใช้ในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี

ส่วนฝ่ายที่เห็นด้วยที่ควรนำระบบลูกขุนมาใช้ นั้น ให้เหตุผลไว้ว่า เพราะประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตย จึงควรต้องให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม ระบบลูกขุนเป็นระบบหนึ่งที่มีการให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดี ซึ่งจะใช้วิจาร์ณญาณของวิญญาณในการตัดสินคดี ประชาชนจึงไม่จำเป็นต้องมีความรู้กฎหมาย หากประเทศไทยยังคิดว่าประชาชนไม่มีความพร้อมในการเข้าร่วมเป็นลูกขุน ประชาชนก็จะไม่มีความพร้อมไปเรื่อย ๆ ในบางเรื่องจึงควรต้องมีการทดลองใช้ เพื่อค่อย ๆ พัฒนาระบบไปให้มีความเหมาะสมกับประเทศไทย แต่ไม่ควรคิดว่าประชาชนไม่มีความพร้อม ไม่มีความรู้ ระบบลูกขุนจึงไม่มีความเหมาะสม ซึ่งเป็นแนวคิดที่ไม่ถูกต้อง

สำหรับผู้วิจัยมีความเห็นว่าระบบลูกขุนยังไม่มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในประเทศไทย ในตอนนี้ เพราะถึงแม้ว่าระบบลูกขุนจะเป็นระบบที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมใน

พิจารณาพิพากษาคดี อีกทั้งยังมีการให้ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับสูงโดยประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในตัดสินคดีได้ด้วย แต่เมื่อวิเคราะห์ถึงขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีของไทยแล้ว จะเห็นว่าในปัจจุบันประเทศไทยยังมีระบบอุปถัมภ์ พบปัญหาการคอร์รัปชันเป็นอย่างมาก การที่จะนำระบบลูกขุนมาใช้ อาจทำให้เกิดปัญหาการตัดสินใจผิดเพี้ยน ซึ่งจะทำให้กระบวนการยุติธรรมถดถอยลงมากกว่าจะส่งผลดี เพราะในประเทศที่มีการพัฒนาแล้วอย่างสหรัฐอเมริกา หรือสหราชอาณาจักร ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าประชาชนมีความรับผิดชอบ มีสามัญสำนึก ก็ยังพบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน การตัดสินใจผิดเพี้ยน ประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศที่ประชาชนยังไม่ได้ถูกปลูกฝังในเรื่องการทุจริต คอร์รัปชัน การนำระบบลูกขุนมาใช้จึงเป็นการเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดความเสียหายในกระบวนการยุติธรรมมากขึ้น อีกทั้งประเทศไทยเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil law) ซึ่งจะแตกต่างกับในประเทศที่ใช้ระบบลูกขุน ซึ่งจะใช้ระบบกฎหมายแบบจารีตประเพณี (Common law) การที่มีระบบกฎหมายที่แตกต่างกัน จะทำให้การใช้ระบบลูกขุนเกิดปัญหาในทางปฏิบัติได้ ส่วนแนวคิดของผู้ที่เห็นด้วยว่าควรใช้ระบบลูกขุนนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นแนวคิดที่ต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษา เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของประชาชน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าระบบลูกขุนต้องมีจำนวนประชาชนอย่างน้อย 6 คน ในการพิจารณาพิพากษาคดีแต่ละคดี ถึงแม้จะเป็นคดีที่มีอัตราโทษสูง แต่ก็ต้องมีการเตรียมความพร้อมของประชาชนและสถานที่ แต่ประเทศไทยประชาชนยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งต้องอาศัยระยะเวลาในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ซึ่งในภาวะปัจจุบันประเทศไทยยังขาดการเตรียมความพร้อมในเรื่องดังกล่าว อีกทั้งระบบลูกขุนเป็นระบบที่เป็นการลดอำนาจของผู้พิพากษาลง ซึ่งอยู่กับประเทศไทยมาเป็นระยะเวลานาน การจะเปลี่ยนแปลงในทันทีจึงอาจเกิดการคัดค้านจากหลายฝ่าย ผู้วิจัยจึงเห็นว่าระบบลูกขุนจึงยังไม่มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในประเทศไทยในตอนี้

4.3 การนำระบบผู้พิพากษาสมทบมาใช้ในศาลอาญาไทย

ระบบผู้พิพากษาสมทบที่มีการนำมาใช้ในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญานั้น จะมีวิวัฒนาการมาจากระบบลูกขุน เพราะการที่หลาย ๆ ประเทศนำระบบลูกขุนไปใช้แล้วเกิดปัญหาขึ้น ทำให้มีการดัดแปลง เปลี่ยนแปลงจนเกิดเป็นระบบผู้พิพากษาสมทบขึ้นซึ่งจะมีข้อแตกต่างจากระบบลูกขุนหลายประการตามที่ผู้วิจัยได้กล่าวไปแล้ว ซึ่งสำหรับประเทศไทยมีการนำระบบผู้พิพากษาสมทบมาใช้ในศาลชั้นอุทธรณ์เท่านั้น ไม่มีการนำมาใช้ในศาลอาญา จึงทำให้เกิดเป็นประเด็นที่ต้องวิเคราะห์ว่าระบบผู้พิพากษาสมทบมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในศาลอาญาหรือไม่ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกในเรื่องการนำระบบผู้พิพากษาสมทบมาใช้ในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในศาลอาญานั้น จะพบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการให้นำระบบ

ผู้พิพากษาสมทบมาใช้ในการพิจารณาพิพากษาคดีในศาลอาญาไทย โดยให้เหตุผลไว้ ดังนี้

1) ระบบผู้พิพากษาสมทบเป็นระบบที่ประชาชนชาวไทยคุ้นเคยเป็นอย่างดีเพราะมีในศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษในประเทศไทยอยู่แล้ว มีการวางระบบหรือรูปแบบที่ชัดเจน การจะนำระบบผู้พิพากษาสมทบมาดัดแปลงใช้ในศาลอาญาจึงไม่น่าจะเป็นเรื่องยาก

2) ระบบผู้พิพากษาสมทบบ้างมีจำนวนประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมไม่มาก โดยเริ่มตั้งแต่ 1 คน จึงมีความเป็นไปได้ที่จะสามารถนำมาใช้ในศาลอาญา เพราะไม่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องสถานที่มากนัก ผิดกับระบบลูกขุนที่ต้องมีประชาชนขั้นต่ำอย่างน้อย 6 คน

3) ผู้พิพากษาสมทบจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดี จะทำให้ผู้พิพากษาพิจารณาคดีด้วยความระมัดระวังมากขึ้น เป็นการตรวจสอบการทำงานของผู้พิพากษาโดยทางอ้อม

4) ผู้พิพากษาสมทบจะสามารถเข้าร่วมทำคำพิพากษากับผู้พิพากษาได้ ทำให้คำพิพากษามีการตรวจสอบจากทั้งผู้พิพากษาและตรวจสอบจากภาคประชาชน โดยผู้พิพากษาสมทบ ทำให้เกิดข้อผิดพลาดในการพิจารณาพิพากษาคดีน้อยลง

5) ผู้พิพากษาสมทบบ้างมีอำนาจเท่ากับผู้พิพากษา ฉะนั้นในการพิจารณาพิพากษาคดีผู้พิพากษาสมทบจะสามารถถ่วงดุลอำนาจของผู้พิพากษาได้ในระดับหนึ่ง ทำให้ผู้พิพากษาจะต้องฟังความคิดเห็นของผู้พิพากษาสมทบ ไม่ใช่พิจารณาพิพากษาคดีไปโดยใช้แต่ดุลพินิจของตนเท่านั้น

แนวคิดที่จะนำระบบผู้พิพากษาสมทบมาใช้มีงานวิจัยที่มาสสนับสนุน คือ งานวิจัยเรื่อง “ความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบของผู้พิพากษาสมทบมาใช้ในคดีอาญา” (ทวิชูโต, 2550) ซึ่งพบว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยยังเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการน้อย โดยเฉพาะช่องทางผู้พิพากษาสมทบ ซึ่งประเทศไทยมีเพียงศาลเยาวชนและครอบครัวศาลแรงงานศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเท่านั้นที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมผ่านการเป็นผู้พิพากษาสมทบซึ่งเมื่อศึกษาหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในต่างประเทศแล้วพบว่า มีอยู่สองทางในการให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาคือลูกขุนและผู้พิพากษาสมทบ วิทยานิพนธ์เล่มนี้เสนอแนวทางให้มีการตั้งผู้พิพากษาสมทบเพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพิ่มขึ้นและงานวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในอำนาจตุลาการ” (ภัทรารุช มกรเวส, 2553) งานวิจัยเรื่องนี้พบว่าการนำระบบลูกขุนมาใช้ในประเทศไทยควรจะใช้บังคับกับคดีอาญาที่มีโทษรุนแรง หรือเป็นคดีอาญาที่น่าหวาดกลัวหรือกระทบจิตใจประชาชน โดยใช้แนวทางเดียวกับประเทศญี่ปุ่น โดยให้ประชาชนที่อยู่ในห้องที่ความผิดเกิดหรือจำเลยมีภูมิลำเนาอยู่เข้าร่วมพิจารณาน่าจะเป็นผลดีในการพิจารณาเพราะจะเป็น

ผู้รู้เรื่องราวเกี่ยวข้องมากกว่าผู้พิพากษา ฉะนั้นการพิจารณาคดีโดยลูกขุนเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปร่วมพิจารณาอย่างใกล้ชิดและเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปร่วมใช้อำนาจตุลาการอย่างแท้จริงซึ่งเป็นแนวทางเดียวกับงานวิจัยเรื่อง “การนำระบบลูกขุนมาใช้ในการพิจารณาคดีอาญาร้ายแรง” (ชัยนเรศ วงศ์สายัณห์, 2556) ที่สรุปผลว่าประเทศไทยควรนำระบบลูกขุนของประเทศญี่ปุ่นมาเป็นแบบอย่าง เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา เพื่อให้การพิจารณาของศาลเกิดความรอบคอบและน่าเชื่อถือมากขึ้น ซึ่งตามที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ไว้ว่าระบบลูกขุนของประเทศญี่ปุ่น คือ ระบบผู้พิพากษาสมทบตามความหมายของผู้วิจัย ฉะนั้นงานวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในอำนาจตุลาการ” และ “การนำระบบลูกขุนมาใช้ในการพิจารณาคดีอาญาร้ายแรง” จึงสนับสนุนการนำระบบผู้พิพากษาสมทบมาใช้เช่นเดียวกัน

ส่วนฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยที่จะนำระบบผู้พิพากษาสมทบมาใช้ในศาลอาญาไทย ให้เหตุผลไว้ ดังนี้

- 1) เนื่องจากในศาลอาญามีพยานผู้เชี่ยวชาญอยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องมีผู้พิพากษาที่เป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญมาช่วยพิจารณาพิพากษาคดี
- 2) ประชาชนที่เข้ามาทำหน้าที่ผู้พิพากษาสมทบไม่ได้ช่วยพิจารณาพิพากษาคดีโดยแท้จริง เพราะไม่ได้มีความรู้ทางด้านกฎหมาย ส่วนใหญ่จะเป็นหน้าที่ของผู้พิพากษาในการทำคำพิพากษาทั้งหมด การมีผู้พิพากษาสมทบจึงไม่ได้เกิดประโยชน์มากนัก

สำหรับผู้วิจัยมีความเห็นว่าระบบผู้พิพากษาสมทบมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในศาลอาญาไทย เพราะนอกจากจะเป็นการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีแล้ว ระบบผู้พิพากษาสมทบยังเป็นระบบที่ทำให้อำนาจตุลาการมีจุดเชื่อมโยงกับประชาชนอำนาจของตุลาการไม่ได้ผูกขาดอยู่ที่ผู้พิพากษาเท่านั้น ซึ่งการนำระบบผู้พิพากษาสมทบมาใช้ในศาลอาญานั้นจะทำให้คำพิพากษามีการตรวจสอบจากภาคประชาชนด้วย ทำให้คำพิพากษาเป็นที่น่าเชื่อถือมากขึ้น เพราะในหลาย ๆ กรณี มีความเคลือบแคลงใจจากบุคคลหลายฝ่ายในการตัดสินใจของผู้พิพากษา โดยเฉพาะคดีที่เป็นที่จับตามองของสังคม การมีผู้พิพากษาสมทบเข้าไปช่วยผู้พิพากษาในการตัดสินใจจะเพิ่มความน่าเชื่อถือของกระบวนการยุติธรรมมากขึ้น นอกจากนี้ระบบผู้พิพากษาสมทบมีการใช้ในประเทศไทยมานาน ประชาชนจะทราบว่าคุณพิพากษาสมทบคือใคร การนำระบบผู้พิพากษาสมทบมาใช้จึงมีความเป็นไปได้มากกว่าระบบลูกขุน อีกทั้งจำนวนคนของระบบผู้พิพากษาสมทบนั้น ตั้งแต่ 1 คนขึ้นไปก็สามารถเข้าร่วมเป็นผู้พิพากษาสมทบได้ ทำให้การเตรียมความพร้อมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ได้ยากลำบากมากนัก ส่วนที่มีข้อโต้แย้งในเรื่องของการมีพยานผู้เชี่ยวชาญอยู่แล้วนั้น ไม่จำเป็นต้องมีผู้พิพากษาสมทบอีก ผู้วิจัยเห็นว่าพยานผู้เชี่ยวชาญมีหน้าที่แค่ให้ความเห็นเท่านั้น ไม่ได้มีส่วนร่วมในทำคำพิพากษา ซึ่งความเห็นของ

พยานผู้เชี่ยวชาญไม่ได้ผูกพันผู้พิพากษา จึงอาจกล่าวได้ว่าพยานผู้เชี่ยวชาญไม่ได้ถ่วงดุลอำนาจของผู้พิพากษาเลย ผิดกับผู้พิพากษาสมทบซึ่งมีอำนาจในการพิพากษาคดี ผู้พิพากษาต้องฟังความคิดเห็นของผู้พิพากษาสมทบ ผู้พิพากษาสมทบจึงเป็นเหมือนบุคคลที่คอยช่วยเหลือผู้พิพากษา และในขณะเดียวกันก็เป็นการตรวจสอบการทำงานของผู้พิพากษาทางอ้อมด้วย ผู้วิจัยจึงเห็นว่าระบบผู้พิพากษาสมทบมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในศาลอาญาไทย แต่การจะนำระบบผู้พิพากษาสมทบมาใช้นั้น จะต้องมีการวิเคราะห์ให้มีความเหมาะสมกับจารีตประเพณี และวัฒนธรรมของคนไทย ซึ่งผู้วิจัยจะได้มีการวิเคราะห์รูปแบบผู้พิพากษาสมทบในคดีอาญาที่มีความเหมาะสมกับประเทศไทย ดังจะได้กล่าวต่อไปในบทที่ 5